

**ПОСИЛЕННЯ ДВОСТОРОНЬОГО НАУКОВО-
ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УКРАЇНІ**

**ENHANCING THE BILATERAL SCIENCE AND
TECHNOLOGY PARTNERSHIP IN UKRAINE**

www.bilat-ukr.eu

Зміст

Європейської політики добросусідства	3
Науково-дослідна інфраструктура	32
Технологічні платформи	44
Матеріали проекту (сайт проекту)	49

ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА ДОБРОСУСІДСТВА

Представлений аналіз виконано в рамках проекту FP 7 ЄС «BILAT-UKR» в якості одного з його завдань "Щодо перспектив науково-технічного співробітництва в межах дій Україна ЄС Європейської політики добросусідства".

Частина 1: Основні питання

1. Вступ

Європейська політика добросусідства (ЄПД) є одним з головних інструментів зовнішньої політики Європейського Союзу з метою встановлення кращого взаєморозуміння між Європою та сусідніми з нею країнами для виявлення спільних інтересів. Вперше ця концепція була викладена в документі Комісії у березні 2003 року, а після того у Стратегічному документі ЄПД у травні 2004 року з метою уникнути створення нових кордонів в Європі, після приєднання до ЄС 10 нових країн. У жовтні 2003 року Європейська Рада в Брюсселі схвалила цю ініціативу та рекомендувала Комісії її впроваджувати. Комісія розпочала пояснювальні бесіди з двома з трьох країн Східної Європи, які мають підписані с ЄС угоди про партнерство та співробітництво, а саме з Україною та Молдовою.

Завдяки Європейській політиці добросусідства сусідами ЄС стали такі країни: Ізраїль, Йорданія, Молдова, Марокко, Палестина, Туніс, Україна (країни-партнери з підписаними угодами про партнерство та співробітництво з 2004 року, План дій ЄПД прийнятий на початку 2005 року), Вірменія, Азербайджан, Єгипет, Грузія, Ліван (нові партнери у ЄПД або ті, чії угоди про партнерство набули чинності пізніше, План дій ЄПД обговорювали протягом 2005-2006 рр.), Алжир (угода про партнерство набуде чинності в найближчому майбутньому), Білорусь, Лівія, Сирія (не мають угод про партнерство).

Європейський інструмент сусідства та партнерства (ЄІСП) є фінансовим інструментом, відповідно до якого ЄС надає допомогу країнам Східної Європи, Південного Кавказу та південного Середземномор'я, починаючи з 1 січня 2007 року, для реформування зовнішньої допомоги ЄС, програми європейської географічної та тематичної допомоги - тобто по наданню технічної допомоги інструменту Співдружності Незалежних Держав (TACIS) для східних сусідів і Росії, а Mésures d'accompagnement financières et techniques (MEDA) для сусідів з південного Середземномор'я - були замінені на єдиний документ: Європейський інструмент сусідства та партнерства. Таким чином, головною метою ЄІСП є сприяння країнам-партнерам у проведенні реформ. Масштаб ЄІСП вказаний у статті 2 Регламенту ЄС. Він спрямований сприяти ефективному управлінню та соціальному розвитку в європейських країнах-сусідах: більш тісні політичні зв'язки, часткова економічна інтеграція, підтримка стандартів ЄС і допомога в економічних і соціальних реформах.

Як зазначено в Плані дій Україна - ЄС, нові інструменти співпраці, такі як Twinning чи TAIEH, гратимуть істотну роль в досягненні пріоритетів Плану дій. Ці документи, разом з іншими видами допомоги (фінансування інфраструктур та обладнання, джерела фінансування та бюджетна підтримка - в тому числі в контексті загальносекторального підходу (SWAPs)) будуть доступні та використовуватимуться коли це необхідно.

Загальний обсяг фінансування для країн ЄПД на період 2007-2013 рр. становить 11,2 млрд. євро. Бюджет України протягом цього періоду становитиме 470,05 млн. євро, тобто Україна отримує найбільшу фінансову підтримку.

2. ЄПД та Східне партнерство

ЄС розглядає ЄПД як спосіб побудувати "на взаємній прихильності загальним цінностям - демократії та прав людини, верховенства закону, належного управління, принципам ринкової економіки та сталому розвитку». Рівень відносин залежить від ступеня, в якому ці величини ефективно розподіляються.

Головним елементом Європейської політики добросусідства є двосторонні Плани дій, узгоджених між ЄС і кожним партнером. Вони формують порядок політичних та економічних реформ з коротко- і середньостроковими пріоритетами. Плани дій повинні спиратися на існуючі механізми співпраці, такі як двосторонні угоди про партнерство та співробітництво. Ці угоди формують правову основу для відносин; у Планах дій ЄПД були викладені основи для їх реалізації. Плани дій ЄПД загально однакові, але зміст є специфічним для кожної країни. Розділи Плану дій є наступні:

- Політичний діалог і реформи (політичний діалог щодо заходів реформ, включаючи дотримання прав людини та основних свобод, верховенство закону, демократію, а також переговори щодо політичного та регіонального співробітництва, включаючи вирішення конфліктів, нерозповсюдження зброї масового знищення та боротьба з тероризмом)
- Економічне та соціальне співробітництво і розвиток (обговорення економічних і соціальних реформ, включаючи сприяння бізнесу та інвестиційному клімату в сусідніх з ЄС регіонах)
- Питання ринку та торгівлі, пов'язаних з регуляторними реформами
- Співпраця з питань правосуддя, свободи та безпеки
- Сфери: транспорт, енергетика, інформаційне суспільство, охорона навколишнього середовища, наукові дослідження і розробки
- Людський фактор: особисті контакти людей, громадянське суспільство, освіта, громадське здоров'я. Виконання Плану дій вже закінчене в деяких країнах, принаймні формально.

Для країн, які входили до складу колишнього Радянського Союзу, науково-технологічна співпраця з ЄС означає можливість поліпшення стану справ, зупинення витоків молодих вчених, а також зміцнення ролі науки в процесі загального розвитку.

У 2009 році Спільною декларацією Празького самміту Східного партнерства (Прага, 7 травня 2009 року) було розпочато політику Східного партнерства - зусилля держав-членів ЄС та східноєвропейських партнерів (Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова та Україна), заснована на взаємних інтересах і зобов'язаннях, а також частковій власності і відповідальності. Головною метою Східного партнерства є створення необхідних умов для прискорення політичної асоціації та подальшої економічної інтеграції між ЄС і зацікавленими країнами-партнерами. У Спільній декларації зазначено, що значне посилення політики ЄС щодо країн-партнерів здійснюється через розвиток східного виміру Європейської політики добросусідства.

Робота по досягненню цих цілей повинна йти вперед на двосторонньому і багатосторонньому рівнях:

Матеріали підготовлено в рамках проекту VILAT-UKR (222712) Сьомої Рамкової Програми, який фінансується Європейською Комісією

- двосторонній рівень призначений для створення більш тісних відносин між ЄС і кожною з країн-партнерів для прискорення їх стабільності та процвітання в спільних інтересах. Це включає модернізацію договорів щодо угод про асоціацію, перспективи переговорів про введення в дію глибоких і всебічних зон вільної торгівлі з кожною країною. Комплексна програма інституційної розбудови (СІВ) буде необхідною для розширення можливостей кожного з партнерів щодо проведення необхідних реформ;

- багатосторонній рівень має більш глобальний масштаб, коли вирішуються загальні проблеми. Платформи є ключовим елементом Східного партнерства на багатосторонньому рівні. Вони відображають 4 основні напрямки співпраці між країнами Східного партнерства і ЄС, а саме:

- Демократія, належне управління та стабільність (платформа 1);
- Економічна інтеграція і наближення до політики ЄС (платформа 2);
- Енергетична безпека (платформа 3)
- Контакти між людьми (платформа 4).

У рамках платформи 4, серед можливих напрямків співробітництва також зазначена освіта, в тому числі вивчення мови, молодь та дослідження. Розвиток інформаційного суспільства та роль ЗМІ у сприянні контактам між людьми також підтримується.

Засідання проводяться не рідше двох разів на рік на рівні старших посадових осіб, які залучені до реформаційної роботи у відповідних галузях. Платформи надають звіти на щорічній зустрічі міністрів закордонних справ країн Східного партнерства. Іноді робота платформ може розповсюджуватися через галузеві наради на рівні міністрів. Кожна платформа може організовувати зустрічі для того, щоб підтримувати роботу в конкретних областях.

На багатосторонньому рівні Східного партнерства також створюються певні ініціативи. Ці ініціативи дають додатковий імпульс, конкретний зміст і більшу увагу до партнерства. Вони повинні бути спрямовані на мобілізацію джерел фінансування (різноманітних міжнародних фінансових інститутів та інвестицій з приватного сектора).

Ініціативи:

- Комплексна програма управління кордонами
- Ініціатива для малих і середніх підприємств (МСП)
- Регіональні енергетичні ринки та енергоефективність
- Диверсифікація поставок енергоресурсів: Південний енергетичний коридор (попередження, забезпечення готовності і реагування на природні та техногенні катастрофи)
- Ініціатива управління навколишнім середовищем

У 2010 році планувалося надати підтримку з боку Східного партнерства для посилення мережевої взаємодії між Національними контактними пунктами (НКП) та державами-членами та асоційованими країнами РП7.

Всі офіційно призначені Національні координатори РП7 східних країн-сусідів були запрошені для участі в щорічній нараді національних координаторів. НКП з юридичних та фінансових питань від країн Східного партнерства були запрошені на тренінг, метою якого було забезпечення зростання кількості учасників в РП7 від країн Східного партнерства, в тому числі в конкурсах ERA-WIDE.

Відносини між ЄС і партнерами в рамках Європейської політики добросусідства базуються на таких загальних цінностях та інтересах:

- ефективне управління, процвітання, стабільність та безпека;
- демократія, права людини, верховенство закону;
- ринкова економіка та сталий розвиток;
- реформи в секторах;
- реагування на спільні виклики (наприклад, прогалини у процвітанні, міграція, злочинність, екологія, охорона здоров'я, тероризм).

ЄПД підтримує політичні та економічні реформи задля сприяння миру, стабільності та економічного процвітання в регіоні в цілому. Вона покликана забезпечити більшу увагу до двосторонніх відносин між ЄС і кожною з країн ЄПД.

ЄПД має три основні мети. По-перше, ЄПД прагне оточити ЄС "кільцем друзів", які поділяють цінності ЄС, а також підтримують безпеку та інші іноземні політики, які в цілому узгоджуються з ЄС. По-друге, ЄПД буде пропонувати цим країнам значні поліпшення в плані доступу до єдиного ринку ЄС і розширену технічну допомогу. На відміну від тих партнерств, які мають на меті підготування країн до майбутнього входження в ЄС, Європейська політика добросусідства повинна бути альтернативою членству в ЄС.

Частина 2: ЄПД для України

1. Юридична основа та інструменти співпраці

1.1. Юридична основа

Юридична основа відносин Україна-ЄС зазначена в Угоді про партнерство і співробітництво від 14 червня 1994 року (набула чинності 1 березня 1998 року), яка поклала початок співпраці в галузі політичних, торговельно-економічних і гуманітарних питань. Угода дозволила налагодити регулярний двосторонній діалог між Україною та ЄС на політичному і галузевому рівнях, ввести правила торгівлі на основі принципів СОТ, а також визначити пріоритети адаптації українського законодавства до європейських стандартів в основних галузях української економіки. В Угоді перераховано сім пріоритетів, таких як: енергетика, торгівля та інвестиції, правосуддя та внутрішні справи, адаптація українського законодавства до законодавства ЄС, охорона навколишнього середовища, транспорт, транскордонне співробітництво, співпраця в галузі науки, технологій та космосу.

На основі Угоди політичний діалог між Україною та ЄС перетворився на щорічні зустрічі (Самміт Україна-ЄС) за участю Президента України, Президента Європейської Ради і Президента Європейської Комісії; засідання Ради по співпраці за участю Прем'єр-міністра України, Верховного представника ЄС із зовнішньої політики та безпеки і Міністра закордонних справ країни, що на той момент головує в ЄС, Комітету та галузевих підкомітетів, відповідальних за співпрацю між Україною та ЄС; Комітет парламентського співробітництва, політичні зустрічі міністрів закордонних справ; секторальні діалоги; регулярні зустрічі на рівні робочих груп. Щороку відбувається обмін візитами на найвищому рівні.

З метою сприяння двостороннім відносинам і врахування нових умов співпраці, особливо з огляду на розширення складу ЄС у 2004 році, Європейський Союз і Україна 21 лютого

2005 року розробили та затвердили План дій Україна-ЄС. Це двосторонній політичний документ, який дав можливість розширити співпрацю між Україною та Європейським Союзом без будь-яких змін в існуючій правовій основі. План дій перераховує чіткі зобов'язання України щодо зміцнення демократичних інститутів, боротьби з корупцією, структурних економічних реформ і розвитку співробітництва з ЄС у галузевих секторах. Серед найбільш важливих досягнень у розвитку відносин за час активності Плану дій: надання Україні статусу країни з ринковою економікою в рамках антидемпінгового законодавства ЄС, надання Україні права приєднатися до декларації ЄС, укладання угод про спрощення візового режиму і реадмісію, збільшення фінансування для України з боку Європейського інвестиційного банку, поглиблення галузевого співробітництва, початок переговорів, спрямованих на підписання нових домовленостей на заміну Угоди про партнерство і співпрацю.

Враховуючи те, що 10-річний термін Угоди закінчився в березні 2008 року, Україна та ЄС 5 березня 2007 року розпочали переговорний процес щодо поновлення Угоди між Україною та ЄС. Перш ніж новий договір буде підписаний, Угоду буде автоматично продовжено за взаємною згодою обох сторін. Після вступу України до СОТ, 18 лютого 2008 року Україна і ЄС почали переговори про створення Зони вільної торгівлі, що відкриває шляхи до лібералізації руху товарів, послуг, капіталу і нетарифних інструментів економічної регуляторної політики. 9 вересня 2008 року під час Паризького самміту, Україна та ЄС досягли єдиної позиції, що майбутня Угода між сторонами буде у форматі Угоди про асоціацію, яку буде побудовано на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. До серпня 2010 року відбулося 15 раундів переговорів. Результати переговорного процесу зафіксовані у Спільних щорічних доповідях, які затверджуються сторонами в ході Саммітів Україна-ЄС.

План Асоціації було затверджено 16 липня 2009 року і він набув чинності в листопаді 2009 року. Документ спрямований на забезпечення умов, необхідних для реалізації майбутньої Угоди про асоціацію. З метою забезпечення координації діяльності щодо здійснення плану асоціації, сторони сформували Спільний Комітет старших посадових осіб. Перша доповідь Комітету про хід реалізації Плану була схвалена на засіданні Ради зі співробітництва Україна-ЄС 14 червня 2010 року.

1.2. ЄПД: Стратегічний документ для України на період 2007-2013 рр.

Стратегічний документ для України охоплює період 2007-2013 рр. Допомога Україні в цей період буде надаватися відповідно до нового Європейського інструменту сусідства та партнерства, який створюється для сприяння процвітання і добросусідству між Європейським Союзом та країнами-партнерами, які підпадають під ЄПД. З початком інструменту Східного партнерства в 2009 році технічна допомога ЄС Україні та іншим країнам-партнерам буде лише зростати. Крім коштів для східних партнерів (250 млн. євро на 2010-2013 рр.), буде виділено додаткові 350 млн. євро для цих країн в період 2013-2020 рр.

Стратегічний документ для України був розроблений в тісній співпраці з українською владою і відображає національні пріоритети. Пріоритетними галузями є наступні:

- демократичний розвиток та ефективне управління;
- регуляторна реформа та зміцнення адміністративного потенціалу;
- розвиток інфраструктури, зокрема у галузі транспорту, енергетики та охорони навколишнього середовища.

Пріоритетні галузі для допомоги з боку ЄС на 2007-2013 рр. викладені в розділі *Кадрові контакти*. У ньому зазначається, що підтримка науково-технічного співробітництва є важливим елементом сприяння сталому економічному розвитку України, в тому числі Матеріали підготовлено в рамках проекту ВІЛАТ-UKR (222712) Сьомої Рамкової Програми, 7 який фінансується Європейською Комісією

активної участі в дослідницькій діяльності (Сьома рамкова програма, спільні дослідницькі проекти, програма Марі Кюрі для міжнародної мобільності науковців та практичне навчання у семи інститутах Спільного дослідницького центру).

З 2007 року допомога ЄС надається через нові інструменти. Хоча Європейський інструмент сусідства та партнерства, у тому числі не тільки національні, але і транснаціональні/регіональні, транскордонні і тематичні компоненти, є принципово новим інструментом для надання допомоги Україні, деякі заходи можуть також бути підтримані в рамках майбутнього Стабілізаційного інструмента.

1.3. ЄПД: Національна індикативна програма для України на період 2011-2013 рр.

Національні індикативні програми мають середньострокове планування від трьох до чотирьох років. Вони є основними документами для налагодження планування та визначення фінансового співробітництва ЄС з кожною окремою країною партнером.

Зокрема, Програма зазначає наступне:

"Що стосується технічного та фінансового співробітництва, близько 400 програм і проектів, які наразі реалізуються в рамках TACIS і Інструменту ЄПД, продовжують робити внесок в Угоду про співробітництво і партнерство та План дій Україна-ЄС. У 2007 році з початком ЄПД ЄС перейшов на секторальний підхід у формі бюджетних внесків в певні галузі (енергетика, поліпшення торгівлі, навколишнє середовище та транспорт), які пов'язані з ключовими умовами реформ. Кошти, що залишилися, в основному виділяються на розвиток потенціалу установ в рамках двосторонньої і технічної допомоги, згідно з Базовою стратегією ЄС. Підтримка реформ посилюється завдяки фінансуванню міжрегіональних програм TAIEX та SIGMA. Східно-регіональна програма, спрямована на регіональне співробітництво, буде підтримувати багатосторонні зусилля для активізації Східного партнерства. Значні кошти також надаються через Інструмент по співробітництву щодо ядерної безпеки та інші тематичні лінії бюджету, такі як Європейський інструмент сприяння демократії та правам людини, Навколишнє середовище та стале управління природними ресурсами, Інвестиції в людський ресурс та міграцію. Крім того, програми Tempus та Erasmus Mundus залишаються ключовими інструментами для підтримки вищої освіти і реформи міжнародної академічної та студентської мобільності в Україні. Через Глобальний фонд ЄС прикладає зусилля для боротьби з ВІЛ/СНІДом. Нарешті, як відповідь на економічну і фінансову кризу, Комісія розглядає пакет макрофінансової допомоги Україні".

Беручи до уваги вищевикладене, Індикативна програма на період 2011-2013 рр. складається з наступних дій:

Пріоритетна область 1: Вміле управління та верховенство закону

Під-пріоритет 1: правосуддя, свобода та безпека

Під-пріоритет 2: комплексне управління кордонами

Під-пріоритет 3: реформа державного управління і управління державними фінансами

Під-пріоритет 4: роззброєння

Пріоритетна область 2: Сприяння Угоді про асоціацію між Україною та ЄС (в тому числі зона вільної торгівлі)

Під-пріоритет 1: сприяння легалізації Угоди про асоціацію

Під-пріоритет 2: сприяння підписанню Угоди про вільну торгівлю

Пріоритетний напрямок 3: Сталий розвиток

Під-пріоритет 1: енергетика, навколишнє середовище та зміна клімату, транспорт

Під-пріоритет 2: регіональний розвиток сільських районів

У рамках Національної індикативної програми на період 2011-2013 рр. Україна отримає 470 050 000 євро від Інструменту ЄПД.

2. Європейська технічна допомога для України

Допомога, яка надається в рамках Інструменту ЄПД для України, була зосереджена на трьох пріоритетних областях, що були відібрані на основі спільних цілей політики Україна-ЄС. Пріоритетною областю, яка тісно пов'язана з науково-технологічною діяльністю, є Пріоритетна область 3: Підтримка розвитку інфраструктури. Вона включає в себе такі під-пріоритети:

- Під-пріоритет 1: (неядерна) Енергетика
- Під-пріоритет 2: Транспорт
- Під-пріоритет 3: Навколишнє середовище
- Під-пріоритет 4: Управління кордонами і міграцією, включаючи питання реадмісії.

Зокрема, регіональний компонент ЄПД має сприяти досягненню цілей, викладених в цій стратегії, шляхом вирішення обмеженої кількості пріоритетів, які стосуються України.

На галузевому рівні це стосується, зокрема, транспорту (розвиток транснаціональних транспортних сполучень відповідно до рекомендацій Конференції транспортних міністерств, що відбулася в м. Баку 14 листопада 2004 року), енергетики (охоплює всі регіональні елементи в цій області, зокрема по відношенню до гармонізації енергетичних ринків, транзиту нафти і газу, електрики, енергоефективності, поновлюваних джерел енергії та сприяння інвестиціям в енергетичні проекти) та навколишнього середовища (орієнтація регіональних аспектів Ініціативи ЄС з питань води та регіональних аспектів охорони і сталого управління, регіонального співробітництва і дотримання багатосторонніх угод).

Інструмент технічної допомоги і обміну інформацією

Починаючи з 2007 року, Україна отримала доступ до нових форм європейської технічної допомоги. Зокрема, додаткова допомога для реалізації реформ щодо наближення законодавства до стандартів ЄС та інституційного потенціалу надається у вигляді експертних консультацій в рамках Технічної допомоги та обміну інформацією (ТАІЕХ). Як правило, вона використовується для підготовки переговорів з країнами-кандидатами про вступ до ЄС. Крім того, технічна та експертна допомога може бути надана державами-членами в рамках двосторонніх проектів. 22 листопада 2010 року був підписаний протокол Угоди про партнерство і співробітництво, що стосується доступу України до програм ЄС. Протокол містить рамкову угоду про загальні принципи участі України в програмах Союзу. Рамкова угода передбачає, що Україна отримує право на участь у всіх поточних і майбутніх програмах ЄС, де вона може брати участь, робити фінансовий внесок до загального бюджету відповідних програми, в яких вона бере участь, а також направляти своїх спостерігачів до відповідних комітетів, відповідальних за моніторинг програм, до яких був зроблений внесок. Плани та ініціативи, висунуті представниками України будуть, «наскільки це можливо», підлягати тим же умовам, правилам та процедурам, які застосовуються до держав-членів. Конкретні терміни і умови, застосовані до України в кожній програмі, зокрема фінансова підтримка, будуть визначені в рамках угоди між Комісією, що діє від імені Союзу, і відповідною українською владою (протокол погодження). Якщо Україна просить зовнішньої допомоги з боку Союзу для участі у певній програмі, умови про використання Україною зовнішньої допомоги будуть прийняті в рамках фінансової конвенції. Відповідно до фінансового регулювання, що застосовуються до загального бюджету Європейських спільнот, кожен протокол угоди передбачає, що фінансовий аудит та інші перевірки, в тому числі адміністративні

Матеріали підготовлено в рамках проекту BILAT-UKR (222712) Сьомої Рамкової Програми, 9
який фінансується Європейською Комісією

розслідування, будуть здійснюватися від імені або безпосередньо Європейською комісією, Європейською службою по боротьбі з шахрайством і Судом аудиторів.

Україна може отримати підтримку для спільного фінансування програм, оскільки вони будуть відкриті для країни. У міру необхідності і на прохання української влади, підтримка надається на спільне фінансування витрат по участі України в обраних програмах.

Україна стала першою країною в Східній Європі, яка отримала найбільшу допомогу від цього двостороннього інструменту. Двосторонній інструмент стає все більш важливим елементом у підтримці реформ в Україні та наближенні до норм і стандартів ЄС. Двосторонні проекти виступили в якості каталізатора у реалізації реформи системи державного управління, що об'єднує фахівців з країн-членів ЄС і адміністрації України. Майбутні проекти будуть спрямовані на певні галузі і пріоритети Індикативної програми і Плану асоціації.

Для процентної ставки та інших схем грантів можуть використовуватися інвестиції міжнародних фінансових установ в галузі навколишнього середовища, енергетики та транспорту. Щоразу, коли рахується процентна ставка, її показник повинен обиратися дуже уважно в кожному конкретному випадку на індивідуальній основі і слід бути обережним, щоб уникнути значних коливань ринку. Що стосується навколишнього середовища, відповідні сектори включають в себе управління водними ресурсами, відходами і промисловим забрудненням. Що стосується енергетики, одним з можливих напрямків є поновлювані джерела енергії та енергоефективність. Інвестування в енергетичну інфраструктуру/мережу повинне бути комерційною операцією, яка в кінці повинна приносити дохід. У деяких випадках, коли йдеться про особливий інтерес ЄС (наприклад, енергетична безпека) і коли є певні труднощі з проектом, можуть бути розглянуті інші способи фінансування. Що стосується транспорту, під час субсидування процентних ставок чи інших схем основну увагу буде приділено активізації засобів для інфраструктур, які мають стратегічне значення.

Успішні двосторонні проекти будуть об'єднані у певний проектний план для скоординованої та ефективної підготовки і реалізації проектів взагалі. Добре організований проект неможливий без відповідних стандартів, правил і процедур.

Жовтень 2005 року став важливою віхою у розвитку двостороннього інструменту в Україні. Відбувся прорив у формуванні правової бази для впровадження цього інструменту.

Два Укази Президента, № 1413 від 04.10.05 р. "Про внесення змін до Положення про Головне управління державної служби України" та № 1424 від 06.10.05 р. "Про питання щодо реалізації двосторонньої програми в Україні" визначили, що Комплексна програма інституційної розбудови стане урядовим органом, відповідальним за координацію всієї двосторонньої діяльності в Україні. Лист Міністра економіки України, Національного координатора з технічної допомоги ЄС, № 46-51/76 від 05.10.05 р., в якому були зазначені умови реалізації програми Tacis в 2002, 2003 і 2004 рр., дозволив використовувати ці кошти для підготовки та реалізації двосторонніх проектів. Нарешті, в Україні був створений Адміністративний офіс двосторонньої програми і наказом Голодержслужби України № 246 від 15.10.05 р. «Основні питання адміністративного офісу двосторонньої програми» було призначено його директора.

Ось вже більше десяти років постановою Кабінету Міністрів України № 558 від 22 травня 1996 року "Про затвердження інструкції про порядок охорони державної таємниці та іншої конфіденційної інформації, яка є власністю держави, під час зустрічей з іноземними делегаціями, групами і окремими особами" визначено непорушну межу для прямої та

ефективної співпраці між українськими державними службовцями та іноземними радниками.

Обмеження доступу іноземних громадян до урядової інформації і вимоги суворої звітності для хостингових установ перешкоджають ініціативам з обох сторін. Це зробило майже неможливим ефективне виконання двосторонніх проектів. Подолання такого бар'єру стало головним пріоритетом для Головного управління державної служби та адміністративного офісу програми. У результаті цілеспрямованих зусиль у липні 2006 року Кабінет Міністрів України затвердив постанову № 1000, яка скасувала постанову № 558.

7 липня 2007 року була видана постанова Кабінету Міністрів України № 154 "Про процедуру підготовки та реалізації двосторонніх проектів в Україні», ініційована Голодержслужбою. Процедура була змінена постановою Кабінету Міністрів України № 868 від 1 жовтня 2008 року. Постанова № 868 регулює процес виявлення двосторонніх проектів. У ній викладено чіткі часові терміни, коли державний орган повинен представити проектну пропозицію для отримання технічної допомоги ЄС у рамках двостороннього інструменту - 1 березня кожного року. Відповідальним органом була призначена Голодержслужба України, до чийх обов'язків також увійшло: інформування державних установ про можливість отримання технічної допомоги ЄС в рамках двостороннього інструменту (до 1 лютого кожного року), збір пропозицій щодо проектів, аналіз, оцінка та їх узагальнення; підготовка переліку пропозицій щодо проектів, подання на розгляд і затвердження української частини Комітету зі співробітництва (до 1 квітня кожного року) та координація робочої групи двосторонньої програми. Голодержслужбі підпорядковується Центр адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, який виступає в якості адміністративного бюро по двосторонній програмі.

Наказ № 191 Головного управління державної служби України від 11 липня 2008 року «Про затвердження Порядку моніторингу підготовки двосторонніх проектів в Україні" був затверджений і зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29 вересня 2008 року за № 907/15598. Цей Порядок розроблено з метою виконання положень, зазначених в постанові Кабінету Міністрів України № 528 від 4 червня 2008 року «Щодо Центру сприяння інституційному розвитку державної служби", який передбачає моніторинг процесу підготовки двосторонніх проектів відповідно до положень Порядку організації роботи з підготовки та реалізації двосторонніх проектів в Україні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 154 від 7 лютого 2007 року. Згідно з процедурою, моніторинг підготовки двосторонніх проектів повинен проводитися Центром адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, оцінюючи готовність центральних органів виконавчої влади - бенефіціарів двосторонніх проектів - до реалізації проектів з письмової згоди відповідного центрального органу виконавчої влади.

Адміністративний офіс програми підготував "Практичний посібник з двостороннього інструменту в Україні", щоб мати можливість отримати поради щодо підготовки та реалізації проектів. Практичний посібник рекомендується для використання разом з відповідними "Методичними рекомендаціями з використання двостороннього інструменту в Україні", опублікованих в Головному управлінні державної служби України (наказ № 175 від 1 липня 2008 року). Українським установам, які беруть участь в програмі, рекомендується ознайомитися з документами для отримання достатньо чітких роз'яснень щодо процедур, яких необхідно дотримуватися в програмі.

Для того, щоб забезпечити співробітників адміністративного офісу практичним посібником для щоденної роботи, було видано «Внутрішній довідник для адміністративного офісу". Цей довідник містить основні принципи моніторингу, знання в галузі управління проектом, логістичні навички, а також містить інформацію щодо взаємодії цих факторів у рамках двосторонніх проектів в Україні.

Двосторонні проекти в Україні готуються і здійснюються двома сторонами: українським бенефіціаром - державні органи, які є центральними українськими органами виконавчої влади, і партнерами з країн-членів ЄС - міністерства і уповноважені органи. На початку підготовки проекту український бенефіціар бере на себе зобов'язання з підготовки та реалізації проекту. Після цього відбувається вибір партнера з країни-члена ЄС і дві сторони розпочинають роботу над контрактною угодою. Координаторами з української сторони виступають контактні пункти, які відповідають за підготовку та технічну реалізацію програми у міністерствах і інших державних установах. Контактні пункти надають допомогу керівникам проектів, експертам та робітникам бенефіціара у процесі реалізації проектів. Робочі групи експертів кожного бенефіціара займаються підготовкою конкретних проектів. З боку ЄС діють Національні контактні пункти (НКП), які виступають як інституційні контактні пункти для всіх двосторонніх заходів в Україні. Координація та управління програмою в Україні здійснюється з основними зацікавленими сторонами. Зі сторони ЄС це Європейська комісія, яка діє через своє представництво в Україні, координуючи в Україні зовнішню допомогу ЄС згідно з фінансовими правилами Ради. Представництво ЄС в Україні виступає легальним органом для укладання контрактів і фінансового контролю.

З українського боку зацікавлені сторони мають свої специфічні функції в координації та управлінні двосторонньої програми:

Національний координатор допомоги ЄС (Міністр економіки України) організовує та координує діяльність щодо зовнішньої допомоги ЄС, беручи участь в програмуванні, забезпечуючи реєстрацію проекту відповідно до українського законодавства, правильному розподілі ресурсів та реалізації проектів для досягнення цілей, встановлених Планом дій Україна-ЄС. Діяльність Національного координатора підтримує Національний координаційний підрозділ, що функціонує в Міністерстві економіки України.

- Координаційна група двосторонньої програми координує планування і здійснення програми з огляду на загальний процес надання допомоги Україні. Це форум, на якому учасники програми можуть узгодити свої думки щодо перспективи розвитку програми в Україні, її пріоритети та зв'язки з ЄС і урядові пріоритети; координації програми, практичних питань щодо підготовки та реалізації проектів, тощо.

Головне управління державної служби України, з української сторони, координує та спрямовує процес підготовки та реалізації програми в Україні та надає роз'яснення щодо застосування «Робочої процедури підготовки та реалізації двосторонніх проектів в Україні», затвердженої Кабінетом Міністрів України № 154 від 07.02. 07 р., а також іншої документації щодо програми.

- Адміністративний офіс двосторонньої програми в рамках Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу при Головному управлінні державної служби України був створений для організації підготовки та реалізації програми в Україні. Офіс співпрацює з мережею координаторів, координує та сприяє практичній реалізації проектів, організовує навчання для дієвих і потенційних бенефіціарів, контролює результати реалізації проекту, розробляє проекти нормативно-правових документів і стратегічних документів з питань політики. Для забезпечення ефективної реалізації інструменту в Україні, фахівці офісу спільно з фахівцями бенефіціара визначають проектні ідеї для розгляду Робочою групою, розробляють технічні завдання для експертів, надають допомогу в оцінці процесу, сприяють розробці процесуального порядку договору та його моніторингу.

З моменту свого впровадження в 2007 році, було завершено або здійснюються в даний час 44 проекти в рамках Інструменту ЄПД. Більшість проектів спрямовані на встановлення норм і стандартів, політику державної допомоги, фінансування, регулювання енергетики,

транспорт і авіацію. Зараз діє лише один проект, що знаходиться на стадії науково-технологічного прогресу:

Проект: Підтримка Міністерства охорони навколишнього середовища України щодо реалізації закону про екологічний аудит

Бенефіціар: Міністерство охорони навколишнього середовища України

Партнери з ЄС: Агентство охорони навколишнього середовища Австрії та Інститут стандартизації Австрії, Міністерство охорони навколишнього середовища Чеської Республіки

Термін дії: вересень 2010 - лютий 2012 рр.

Бюджет: 1,05 млн. євро

Метою проекту є покращення правової та методологічної бази для екологічного аудиту в Україні та вдосконалення системи сертифікації та акредитації аудиторів.

Офіційне рішення Ради (206/62/ЄС), прийняте в лютому 2006 року, створило правову основу для розширення Програми технічної допомоги та обміну інформацією (ТАІЕХ) в країнах, які підпадають під ЄПД, включаючи Росію. Це дало Україні можливість поступово отримувати короткострокову технічну допомогу, починаючи з літа 2006 року.

ТАІЕХ була офіційно відкрита в Україні 22 листопада 2006 року на семінарі, який був організований адміністративним офісом двосторонньої програми спільно з Генеральним директором ЄС з питань розширення та Представництва Європейської Комісії в Україні для українських центральних органів виконавчої влади. Постанова № 316 "Про затвердження Порядку підготовки та застосування зовнішньої допомоги Європейської Комісії у рамках ТАІЕХ" була схвалена Кабінетом Міністрів України 9 квітня 2008 року з метою затвердження процедури впровадження ТАІЕХ в Україні.

Протягом вересня 2006 - лютого 2009 рр. за час реалізації ТАІЕХ в Україні, Європейська Комісія надала допомогу більш ніж 1624 представникам українських бенефіціарів через 98 проектів ТАІЕХ (в Україні і за кордоном) у наступних областях:

- свобода, безпека та правосуддя (20 заходів)
- внутрішній ринок (31 захід)
- транспорт, навколишнє середовище та енергетика (28 заходів)
- сільське господарство та безпека харчових продуктів (19 заходів)

Не дивлячись на короткий термін дії інструменту ТАІЕХ в Україні (у вересні 2008 року дворічний термін було завершено), Європейська Комісія оголосила, що Україна займає провідне місце серед країн, на які поширюється Європейська політика добросусідства, за кількістю участі представників українських бенефіціарів у заходах ТАІЕХ (237 представників в 2006 році, в 2007 році - 866 українських представників, у 2008 році - 362 представники).

Інструмент ТАІЕХ є одним з найкорисніших інструментів для українських органів державної влади в процесі європейської інтеграції України, особливо в процесі наближення та впровадження досягнень ЄС. Україна є одним з лідерів по впровадженню ТАІЕХ в країнах Східного партнерства, але в той же час існує великий розрив між Україною і потенційними країнами-членами/країнами-кандидатами з точки зору кількісних показників.

Що стосується ТАІЕХ, Україна бере участь у різноманітних областях: норми і стандарти, транспорт, авіація, інвестиції, тощо. Що стосується науково-технологічного розвитку, було проведено сім заходів для експертів:

Матеріали підготовлено в рамках проекту ВІЛАТ-UKR (222712) Сьомої Рамкової Програми, який фінансується Європейською Комісією 13

- липень 2007 року: Семінар з розвитку енергоефективності та відновлюваних джерел енергії та Семінар з питань енергоефективності для будівель

Мета: Допомога в досягненні пріоритетів, зазначених в Плані дій Інструменту ЄПД стосовно енергетики

Бенефіціар: Національне агентство з енергетики та ресурсів

- січень 2009 року: Місія експертів щодо ключових особливостей національної інвентаризації лісів

Мета: Надання методичної допомоги у підготовці національної інвентаризації лісів і визначення деяких аспектів її впровадження

Бенефіціар: Державний комітет лісового господарства

- травень 2009 року: Правові та інституційні особливості участі українських науково-дослідних інститутів у Сьомій рамковій програмі ЄС за пріоритетом ІКТ

Мета: Огляд Сьомої рамкової програми: пріоритетні напрями діяльності, структура та конкретні програми. Обговорення правових та інституційних особливостей участі в РП7, надання рекомендацій з підготовки і подання заявок на фінансування.

Бенефіціар: Державний комітет з інформації України

- лютий 2010 року: Семінар щодо запобігання повоєній в гірських лісах

Мета: Обмін знаннями в галузі управління лісами

Бенефіціар: Державний комітет лісового господарства України

- вересень 2010 року: Місія експертів щодо енергозберігаючих технологій, у тому числі технології вилучення метану з гірських порід

Мета: Обмін досвідом у галузі технологій та обладнання з використанням альтернативних і поновлюваних джерел енергії, досвід країн ЄС у видобутку і використанні метану

Бенефіціар: Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів

- лютий 2011 року: Семінар щодо утилізації радіоактивних відходів

Мета: Обмін досвідом щодо питань державного управління у сфері утилізації радіоактивних відходів

Бенефіціар: Міністерство надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення

- вересень 2011 року: Місія експертів на європейську практику щодо раціонального використання та збереження ґрунту

Мета: Вдосконалення та забезпечення раціонального використання ґрунтів та збереження урожаю за допомогою ефективного застосування процедури його обертання

Бенефіціар: Державний комітет земельних ресурсів України

Інвестиційний фонд ЄПД

Найновішими інструментами допомоги є Інвестиційний фонд ЄПД, з бюджетом близько 700 млн. євро на період 2007-2013 рр., та Урядовий фонд з річним бюджетом 50 млн євро. Кошти Інвестиційного фонду надаються у вигляді кредитів, наданих міжнародними фінансовими установами державам-членам, з метою підтримки економічних реформ та інфраструктурних проєктів. Кошти Урядового фонду надаються країнам-партнерам з метою підтримки реформ державного управління.

Україна бере участь у двосторонньому проекті Інвестиційного фонду «Технічна підтримка українського муніципального сектора»:

Загальна вартість: 135 млн. євро; грант Інвестиційного фонду: 5 млн. євро

Тривалість: 2008-2013 рр.

Проект підтримує декілька інвестицій в українську муніципальну область в науково-технологічній сфері: водопостачання та каналізації, центральне опалення та міський транспорт.

Також бере участь у регіональному проекті Інвестиційного фонду "Програма енергоефективності в корпоративному секторі»:

Країни: Східного сусідства

Бюджет: 302 млн. євро; грант Інвестиційного фонду: 2 млн. євро

Ця технічна допомога спрямована на підвищення енергоефективності та енергозбереження в корпоративному секторі в ряді країн Східного сусідства.

Україна могла і може брати участь у наступних програмах Інструменту ЄПД:

• **CIUDAD** - Сталий розвиток міст. Мета: сприяння взаєморозумінню, діалогу та співпраці між місцевими партнерами з ЄС та країн-партнерів Східного та Південного сусідства (регіону ЄПД) шляхом надання потенціалу для модернізації та зміцнення місцевих і регіональних органів влади. Програма також має на меті створення нових партнерств і зміцнення вже існуючих серед місцевих і регіональних влад в регіоні ЄПД (Південно-Південне, Східно-Східне і Південно-Східне партнерства), що призведе до довгострокового співробітництва після закінчення програми.

Україна бере участь у трьох проектах CIUDAD:

1. SPIN - Енергоефективність та планування розвитку міст

Країни: Росія, Україна + Хорватія, Сербія, Італія, Туреччина

Термін: 30 місяців

Загальний бюджет: 752 581 євро

Цей проект спрямований на створення умов для інтеграції відновлюваних джерел енергії та енергоефективності технологій і матеріалів в процесі реконструкції історичних будівель з метою скорочення споживання енергії та викидів CO₂.

2. MODEL: Управління енергетичними доменами в місцевих органах влади

Країни: Вірменія, Грузія, Молдова, Україна

Тема: Екологічна стійкість (сектор: Енергоефективність)

Головний партнер: Муніципалітет м.Львів (Україна)

У 2008 році ЄС прийняв Пакет з питань клімату та енергетики, спрямованого на скорочення викидів CO₂, підвищення енергетичної ефективності та використання енергії з відновлюваних джерел на 20% більше кожного, порівняно з рівнем 1990 року. У країнах Східного партнерства штучно низькі ціни на енергоносії призвели до низької енергоефективності. Зараз ЄС планує розширити ЄПД представниками місцевої влади, які зможуть допомогти у досягненні показника 20%. Основний наголос робиться на покращення енергетичного потенціалу та рівня інформованості як місцевих органів влади, так і більш широких спільнот. Перші проекти повинні бути розроблені з метою підвищення енергоефективності громадських будівель за розумними цінами і таким чином продемонструвати потенціал економії.

Матеріали підготовлено в рамках проекту VILAT-UKR (222712) Сьомої Рамкової Програми, 15 який фінансується Європейською Комісією

3. Енергоефективні муніципалітети: Підвищення енергоефективності муніципалітетів Кишинєва та Севастополя на основі існуючого досвіду
Країни: Молдова, Україна + Союз муніципалітетів регіону Мармара (Туреччина), Європейський секретаріат GmbH (Німеччина)
Тема: Екологічна стійкість (сектор: Енергоефективність)
Термін: 28 місяців
Бюджет: 673 000 євро (538 тисяч євро внесок ЄС)

Проект має на меті розвиток стратегії муніципальної енергоефективності, розробку системи моніторингу використання енергії, а також підготовку техніко-економічних обґрунтувань. Проект також буде організовувати конкурси і ярмарки та видаватиме інформаційні матеріали для заохочення енергоефективності і впровадження передового досвіду і технологій.

• Erasmus Mundus/Tempus

Україна продовжує брати активну участь в програмі Tempus. П'ять нових проектів були відібрані в рамках третього конкурсу, включаючи підтримку розвитку докторантури.

З 2004 року 190 студентів отримали стипендію за програмою Erasmus Mundus. Загалом 28 українських студентів скористалися стипендією Erasmus Mundus під час навчання в магістратурі протягом 2010-2011 рр. Студентська та академічна мобільність в ЄС продовжує розвиватися, про що свідчать 99 індивідуальних грантів Erasmus Mundus за час 2010-2011 навчального року. Було отримано 10 стипендій в галузі Європейських інтеграційних грантів в європейські університети і 9 стипендій в Європейський коледж. Фінансовий внесок по програмі Erasmus Mundus на період 2007-2009 рр. для України склав 5,3 млн євро.

Три нові українські проекти були відібрані в рамках програми Жана Моне в 2010 році - два проекти в Києво-Могилянській академії та один у Донецькому державному університеті.

• Спільне фінансування в області водопостачання і каналізації:

Підтримка інвестицій в галузі водопостачання та санітарії

Країни: Вірменія, Грузія, Україна

Термін: 2006-2010 рр.

Бюджет: 10 млн. євро (3 млн. євро для України, 7 млн. євро для Вірменії та Грузії)

Проект підтримує інтеграційний менеджмент водними ресурсами у країнах-партнерах: поліпшення управління водними ресурсами, посилення потенціалу та обізнаності.

Проект фінансує дослідження для збільшення кількості та поліпшення якості води і стічних вод, поліпшення надання послуг. У Вірменії метою є екологічний басейн озера Севан, що фінансується спільно з Європейським банком реконструкції та розвитку.

• Посилення законодавчої бази щодо захисту лісів та управління в лісовому секторі: підтримка урядів країн-учасниць, громадського суспільства і приватного сектору для розвитку безпечного і сталого ведення лісового господарства, включаючи запобігання незаконній діяльності в лісах.

Країни: Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова, Росія, Україна

Термін: 2008-2011 рр.

Бюджет: 7 млн. євро; 6 млн. євро внесок ЄК і 1 млн. євро внесок Всесвітнього фонду дикої природи, Світового банку і Союзу охорони природи.

Що стосується управління та здійснення цього проекту, Світовий банк буде відігравати провідну роль, об'єднуючись з представниками ЄС і бенефіціарами інших країн-учасниць, зокрема Росії. Світовий банк і Росія головує у Міжнародному координаційному комітеті.

• INOGATE: міжнародна енергетична програма співробітництва між Європейським Союзом, прибережними державами Чорного і Каспійського морів та їх сусідніх країн. Співпраця стосується наступних галузей: нафта і газ, електроенергія, поновлювані джерела енергії та енергоефективність.

Україна бере участь у наступних проектах INOGATE:

1. Підтримка реалізації Кіотського протоколу

Країни: Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова, Росія, Україна, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан

Термін: 2008-2011 рр.

Бюджет: 5 млн. євро

Проект підтримує боротьбу зі зміною клімату шляхом розширення гнучких механізмів Кіотського протоколу, а також розробку методів пом'якшення наслідків та адаптаційних стратегій. Основними завданнями є:

- зміцнити обізнаність та інституційний потенціал в зв'язку зі зміною клімату
- посилити реакцію економічних суб'єктів (зокрема, промисловості та енергетичних компаній) на питання, пов'язаних зі зміною клімату
- підтримати використання фінансових механізмів, доступних в рамках Кіотського протоколу, приділяючи особливу увагу енергоефективності
- забезпечити пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптаційної стратегії на першу вимогу країн-бенефіціарів де це буде потрібно.

2. Підтримка інтеграції енергетичного ринку та стійкої енергетики

Країни: Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова, Україна, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан

Термін: 2009-2012 рр.

Бюджет: 5,670 млн. євро

Проект підтримує розвиток сталої енергетичної політики та регіональної енергетичної інфраструктури: підтримка інвестицій в енергетику, встановлюючи співпрацю з енергетичними компаніями, кредитними установами та представниками бізнес-сектору, визначення проектних можливостей і розробка проектів, доступних для фінансових установ, таких як Європейський банк реконструкції і розвитку.

3. Енергозбереження в будівельному секторі в Східній Європі та Центральній Азії

Країни: Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Молдова, Росія, Україна, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменістан

Термін: 2010-2014 рр.

Бюджет: 5 млн. євро

Проект сприяє використанню поновлюваних джерел енергії в будівельному секторі: підвищення обізнаності про можливості відновлюваної енергії та передача передового досвіду, розвиток потенціалу в галузі будівельних технологій та дизайну.

4. Інвестування в енергоефективність в Україні та Молдові

Країни: Молдова, Україна

Термін: 2006 – 2011 рр.

Бюджет: 9,5 млн. євро

Матеріали підготовлено в рамках проекту BILAT-UKR (222712) Сьомої Рамкової Програми, який фінансується Європейською Комісією

В рамках Ініціативи у галузі стійкої енергетики Європейського банку реконструкції і розвитку проект робить доступними фінансові ресурси для надання технічної допомоги та стимулюючи виплати для підтримки енергоефективності та відновлюваних джерел енергії. Ініціатива надає технічну, фінансову, юридичну і екологічну експертизу потенційним бенефіціарам. У той же час закликає представників банківської сфери, промисловості та побутового сектору для участі.

Нижче наведено список програм, в яких Україна має право брати участь, однак жоден з проектів за участю України не був знайдений:

- Цивільний захист: посилює можливості країн-учасниць у сфері попередження лих, забезпечення готовності та реагування на них, а також полегшує співпрацю як з ЄС, так і серед самих країн.
- East- Invest - підтримка малого та середнього бізнесу: підтримка економічного розвитку і сприяння регіональній торгівлі, роблячи внесок у поліпшення бізнес-середовища, з акцентом на малі і середні підприємства.
- Культурна програма Східного партнерства: посилення регіональних культурних зв'язків та діалогу в регіоні Східного партнерства, а також між ЄС та східними країнами ЄПД.
- Регіональна програма інформації та комунікації: має на меті підвищення інформованості громадськості та розуміння ЄС і їх відносин в області ЄПД, шляхом підтримки журналістів та ЗМІ.
- Підтримка реалізації Кіотського протоколу: підтримка боротьби зі зміною клімату, шляхом розширення гнучких механізмів Кіотського протоколу, а також розробки відповідних заходів пом'якшення наслідків та адаптаційної стратегії.
- Стале комплексне використання земель євразійських степів: сприяння відновленню, збереженню і сталому управлінню екосистемами євразійських степів.
- TRACECA - Транспортний коридор Європа-Кавказ-Азія: Програма співпраці міжнародних перевезень між ЄС та країнами-партнерами у Східній Європі, Південному Кавказі і Центральній Азії. Програма має постійний секретаріат в м.Баку, Азербайджан. Рамки співробітництва охоплюють такі галузі: морський транспорт, авіація, автомобільні і залізничні перевезення, безпека на транспорті, транспортні інфраструктури.

3. Транскордонне співробітництво у рамках Інструменту ЄПД

Транскордонне співробітництво спрямоване на соціально-економічний розвиток прикордонних територій, ефективне управління кордонами і налагодження людських контактів, які зміцнюються в рамках транскордонного співробітництва для малих проектів і Програми добросусідства.

Як зазначено Комісією і записано у Стратегії транскордонного співробітництва на період 2007-2013 рр., будуть вирішуватися чотири загальні цілі в рамках цих програм:

- I) сприяння економічному і соціальному розвитку в прикордонних районах,
- II) спільні зусилля для вирішення спільних проблем в таких галузях, як навколишнє середовище, охорона здоров'я, запобігання і боротьба з організованою злочинністю,
- III) забезпечення ефективних і безпечних кордонів
- IV) сприяння налагодженню людських контактів.

Україна бере участь у чотирьох програмах транскордонного співробітництва: три програми для країн-сусідів (1: Польща, Україна, Білорусь, 2: Угорщина, Словаччина, Румунія, Україна та 3: Румунія, Україна, Молдова) і багатостороння програма Причорноморського співробітництва.

Був схвалений Закон України «Про транскордонне співробітництво» який визначає правові, економічні та організаційні положення цієї співпраці, на основі яких було засновано Державну програму розвитку транскордонного співробітництва.

Програма транскордонного співробітництва Польща-Білорусь-Україна на період 2007-2013 років

Ця програма була схвалена ЄК 6 листопада 2008 року.

Основною метою програми є підтримка процесів прикордонного розвитку. Цілі програми будуть реалізовуватися через некомерційні проекти в рамках наступних пріоритетів:

Пріоритет 1.

Підвищення конкурентоздатності прикордонних територій

Пріоритет 2.

Поліпшення рівня життя

Пріоритет 3.

Співпраця на кадровому рівні

Загальний бюджет програми: 186 200 000 євро.

Період реалізації програми: 6 листопада 2008 року - 31 грудня 2013 рр.

Основні критерії:

- Проект повинен підтримувати транскордонне співробітництво з ЄС, тобто повинен бути підписаний бенефіціарами з Польщі та Білорусі або України.
- Проект повинен бути реалізований лише на територіях країн-учасниць.
- Загальна вартість заходів, що фінансуються у суміжних областях, не може бути вищою за 20% від загального бюджету програми.
- Підтримка інтеграційних проектів.
- Екологічна стійкість (проекти із значним негативним впливом на навколишнє середовище не можуть отримати фінансування в рамках програми. Розглядатимуться лише ті проекти, що матимуть позитивний вплив на навколишнє середовище).

Важливим елементом програми є інструмент пошуку партнерів.

Що стосується результатів першого конкурсу, 23 - 24 листопада 2010 року відбулася зустріч Спільного комітету з моніторингу програми транскордонного співробітництва Польща - Білорусь - Україна. В ході цієї наради Комітет виніс рішення про надання фінансування 21 проекту із загальним фінансуванням 16,9 млн. євро. Україна бере участь у наступних дев'яти проектах з бюджетом 4.119.732 євро:

- Відновлювальні джерела енергії - спосіб поліпшення якості навколишнього середовища в регіонах Lubaszow та Jaworów;
- Розвиток транскордонної системи раціонального менеджменту природних небезпек на польсько-українському кордоні;
- «Гео-Карпати - Створення польсько-українського туристичного маршруту»;
- Безпечне співіснування людей і бездомних тварин на польсько-українських прикордонних територіях: Львів, Люблін, Луцьк, Івано-Франківськ;
- Покращення транскордонного співробітництва між Польщею та Україною за допомогою спеціалізованих тренінгів для працівників рятувальних служб – пожежні служби в Люблінському воєводстві та Львові;
- Чиста вода в Бузькому лимані - Транскордонна система водопостачання для міст Хрубешув і Володимир-Волинський - I етап;
- Підземне місто: розвиток і популяризація транскордонного туризму шляхом створення транскордонного підземного туристичного маршруту Львів – Жешув - Люблін;
- Партнерський проект розвитку туризму на нових спортивних молодіжних та дозвіллевих центрів
- Разом безпечніше

Основна увага в проєктах приділяється розвитку туризму.

Важливим досягненням реалізації програми є розвиток міжрегіонального співробітництва п'яти регіонів України та Польщі. Документ являє собою детальне планування, яке визначає пріоритети співпраці.

Відповідно до українських експертів, ця програма може забезпечити Україні економічні і політичні вигоди, так як вона підтримується великою кількістю інструментів співробітництва, в тому числі TAІЕХ.

Спільна операційна програма Румунія – Україна - Молдова на період 2007-2013 рр.

Метою програми, яка була прийнята 29 липня 2008 року, є поліпшення економічної, соціальної та екологічної ситуації на територіях країн-учасниць за рахунок поліпшення контактів між партнерами.

Основні цілі будуть здійснюватися за трьома пріоритетними напрямками:

Пріоритет 1

Конкурентоспроможна економіка кордонів, поліпшення економічних показників кордону області шляхом диверсифікації і модернізації економіки

Пріоритет 2

Екологічні проблеми та готовність до надзвичайних ситуацій, підтримка довгострокового вирішення екологічних проблем, з якими стикаються в прикордонних районах. Особлива увага приділятиметься надзвичайним екологічним ситуаціям, де скоординований прикордонний підхід має важливе значення

Пріоритет 3

Сприяння тіснішій взаємодії між людьми і громадами, що проживають у прикордонних районах

Програма буде спільно фінансуватися за рахунок коштів ЄПД. Загальний фінансовий внесок ЄС складатиме 126.718.067 млн. євро.

Технічна допомога програмі спрямована на досягнення ефективного та дієвого здійснення програми, моніторинг адміністративної та технічної підтримки.

Для кожного пріоритету вказані потенційні бенефіціари, залежно від різновиду і складності заходів, що будуть проводитися. Цей список включає, зокрема, державні і місцеві органи влади, регіональні і центральні управління, університети, неурядові організації, рахункові палати.

Відповідно до програми, наступні області мають право брати участь:

- Румунія, повіти Сучава, Ботошань, Яси, Васлуй, Галац і Тулча.
- Україна, Одеська і Чернівецька області.
- Республіка Молдова, вся країна.

1 вересня 2011 року було відібрано сімнадцять проєктів за участю української сторони.

Спільна операційна програма Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна на період 2007-2013 рр.

Загальна мета програми полягає у сприянні більш інтенсивному і глибокому соціально-економічному співробітництву між регіонами України та регіонами держав-членів, що мають спільні кордони. За сприяння Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства (ЄІСП), буде проводитися спільна розробка програмного регіону, стимулюючи транскордонне партнерство.

Програма вступила в дію 23 вересня 2008 року після схвалення Європейською комісією. Програма отримає 68.638.283 євро протягом семи років.

Програма пропонує широкий спектр можливостей для потенційних бенефіціарів за чотирма пріоритетами - 1) економічний і соціальний розвиток, 2) поліпшення стану навколишнього середовища, 3) підвищення ефективності прикордонного співробітництва і 4) поліпшення людських контактів.

34 з 47 проектів були відібрані і підписали контрактні угоди до кінця 2010 року в рамках першого конкурсу. Загальний бюджет проектів становить близько 8,5 млн. євро. Загальний список підтриманих проектів в рамках першого конкурсу буде опублікований після остаточного підписання всіх контрактних угод.

Тематичний розподіл проектів виглядає наступним чином:

- Гармонізований розвиток туризму - 19%
- Створення більш сприятливих умов для малих і середніх підприємств та розвиток бізнесу - 11%
- Охорона навколишнього середовища, стале використання та управління природними ресурсами - 21%
- Готовність до надзвичайних ситуацій - 5%
- Інституційне співробітництво - 26%
- Співпраця на кадровому рівні - 18%.

Варто згадати, що існують два питання, що стосуються здійснення програми. Спільний комітет з моніторингу, погодивши з Комісією, вирішив підтримати великомасштабні проекти і запустити інструмент пошуку партнерів.

Причорноморське транскордонне співробітництво на період 2007-2013 рр.

27 листопада 2008 року Комісія схвалила Спільну операційну програму "Чорне море 2007-2013". Максимальний внесок ЄС на період 2007-2013 рр. встановлено в розмірі 17, 305, 944 євро .

Наступні регіони мають право брати участь:

Румунія: південно-східний регіон

Болгарія: Severoiztochen, Yugoiztochen

Греція: Kentriki Makedonia, Anatoliki Makedonia Thraki

Росія: Ростовська область, Краснодарський край, Республіка Адигея

Туреччина: Стамбул, Текірдаг, Коджаелі, Зонгулдак, Кастамону, Самсун, Трабзон

Україна: Одеська, Миколаївська, Херсонська, Запорізька, Донецька області, Крим та м. Севастополь

Вірменія, Азербайджан, Грузія, Молдова: всі регіони

Програма охоплює три пріоритетні завдання і компоненти технічної допомоги. Кожен з трьох пріоритетів далі розбивається на ряд заходів, які представлені нижче:

Пріоритет 1:

Підтримка транскордонного партнерства для економічного і соціального розвитку, заснованого на загальних ресурсах

Захід 1.1: збільшення доступу і встановлення нових внутрішньо регіональних інформаційних, комунікаційних, транспортних і торговельних зв'язків

Захід 1.2: створення туристичних мереж для сприяння проведенню спільних ініціатив у сфері розвитку туризму і традиційних продуктів

Захід 1.3: створення адміністративного потенціалу для розробки і здійснення політики місцевого розвитку

Пріоритет 2:

Спільне використання ресурсів та компетенцій для захисту навколишнього середовища і його збереження

Захід 2.1: зміцнення спільної бази даних і знань, необхідних для вирішення спільних проблем в області охорони навколишнього середовища річкових і морських систем

Захід 2.2: сприяння науковим дослідженням, інноваціям і обізнаності в області охорони навколишнього середовища

Захід 2.3: сприяння ініціативам, спрямованих на інноваційні технології та управління твердими відходами і системами стічних вод

Пріоритет 3:

Підтримка культурних та освітніх мереж для створення загального культурного середовища в регіоні

Захід 3.1: сприяння культурним мережам і освітнім обмінам в Причорноморському регіоні.

Технічна допомога буде направлена на два заходи:

- управління та здійснення програм
- інформаційна діяльність, поширення проекту

Центральноевропейська Програма

3 грудня 2007 Європейська Комісія схвалила Європейську програму територіальної співпраці, що охоплює період 2007-2013 рр. Ця програма має кілька регіональних підпрограм, однією з яких є Програма Центральної Європи, що призначена для транснаціонального співробітництва між вісьмома державами-членами: Чехія, Німеччина (території на сході та півдні), Італія (північно-східні території), Угорщина, Австрія, Польща, Словенія та Словаччина. Україна (західна частина) також візьме участь у програмі, використовуючи власні ресурси, а також внесок від Європейського інструменту добросусідства і партнерства.

Загальний бюджет програми складає трохи більше 298 млн. євро, з внеском Європейського фонду регіонального розвитку в розмірі близько 246 млн. євро. Це становить приблизно 2,8% від загального обсягу інвестицій ЄС, призначених для європейської територіальної співпраці на період 2007-2013 рр.

Програма прийнята в рамках транснаціонального співробітництва, однак більшість партнерів вже співпрацювали через програму INTERREG ІІВ "CADSES", яка була розділена на дві окремі програми: "Центральна Європа" та "Південно-Східна Європа".

Загальна мета програми полягає у зміцненні територіальної згуртованості, сприянні внутрішній інтеграції та підвищенні конкурентоспроможності Центральної Європи. Ця загальна мета має наступні дві стратегічні цілі:

- підвищення конкурентоспроможності Центральної Європи шляхом посилення інновацій та доступності структур;
- вдосконалення територіального розвитку на основі збалансованого та сталого розвитку, шляхом покращення стану навколишнього середовища і розвитку привабливих міст і регіонів.

Загальна мета і ці дві стратегічні цілі були введені в п'ять тематичних пріоритетів, кожен з яких орієнтований на різні сектори соціально-економічних аспектів:

Пріоритет 1: сприяння інноваціям в Центральній Європі (приблизно 20% від загального фінансування)

Основна мета цього пріоритету є створення сприятливих умов для інновацій і підприємництва. Потенціал області в цій сфері є значним. Партнери повинні сприяти підтримці проектів по співробітництву в усіх точках інноваційного ланцюжка.

Пріоритет 2: покращення доступу в і поза межами Центральної Європи (близько 26% від загального фінансування)

Центральна Європа характеризується різним рівнем доступності, починаючи від дуже доступних регіонів і закінчуючи менш доступними великими периферійними районами. Цей пріоритет надаватиме підтримку ключовим діячам у галузі транспорту для спільного визначення питань, які необхідно вирішити, з метою покращення взаємопов'язаності і взаємодії в Центральній Європі. Так як програма не має достатніх коштів для інвестування у великі інфраструктурні проекти, партнери будуть заохочуватися підготувати конкретні інвестиційні плани, які можуть отримати фінансування з інших національних або європейських джерел.

Пріоритет 3: відповідальне використання навколишнього середовища (приблизно 26% від загального фінансування).

Регіони-учасники програми характеризується високим ступенем ризику з точки зору стихійних лих, як природних, так і техногенних. Існує також багата природна та культурна спадщина, яку необхідно спільно захищати і зберігати. Цей пріоритет буде надавати фінансування проектам в галузі управління ризиками та їх запобігання, регулювання ресурсів, енергоефективності тощо.

Пріоритет 4: підвищення конкурентоспроможності та привабливості міст і регіонів (приблизно 22% від загального фінансування).

Рівень життя в Центральній Європі може бути поліпшений за допомогою зміцнення потенціалу регіонів та міст з точки зору просторового планування та містобудування. В результаті, буде рекламуватися обмін передовим досвідом з метою вдосконалення територіально-просторового планування на місцевому та регіональному рівнях.

Пріоритет 5: технічна допомога (приблизно 6% від загального фінансування).

Вона надається для реалізації програми. Фінансова підтримка охоплює управління, моніторинг, оцінку і контроль.

Розподіл коштів за пріоритетами (євро)

Пріоритети	Внесок ЄС	Національний державний внесок	Загальний державний внесок
Сприяння інноваціям в Центральній Європі	49 202 215	10 077 562	59 279 777
Покращення доступу в і поза межами Центральної Європи	63 962 879	13 100 831	77 063 710
Відповідальне використання навколишнього середовища	63 962 879	13 100 831	77 063 710
Підвищення конкурентоспроможності та привабливості міст і регіонів	54 122 437	11 085 318	65 207 755
Технічна допомога	14 760 664	4 920 221	19 680 885
Загалом	246 011 074	52 284 763	298 295 83

Кількість учасників від України (кількість підтриманих проектів) у двох конкурсах дуже невелика, незважаючи на особливі умови участі. Українські команди беруть участь в проектах в рамках пріоритетів 1 і 2.

Висновки

В межах реалізації транскордонного співробітництва діють два головні чинники: 1) розбіжності в законодавстві між Україною та ЄС, і 2) зацікавленість місцевої влади у реалізації цих програм та їх обізнаність щодо активної участі у реалізації програм.

Українські регіони-учасники програм зазначають, що участь у проектах і програмах дає можливість встановити контакти з потрібними установами за межами України, а також підвищити інвестиційну привабливість регіонів та збільшити інвестиції за власний кошт.

У той же час, українська громада/зацікавлені сторони мало знають про наявні інструменти. Крім того, вони не мають достатнього досвіду в написанні проектів, що є основною причиною низького показника успішності. Серед існуючих перешкод вони називають не зовсім успішний менеджмент транскордонних програм.

Багато діючих або потенційних учасників стурбовані питанням прав інтелектуальної власності.

Національні фінансові положення в Україні, зокрема в бюджетному плануванні, не відповідають аналогічними положеннями ЄС, що ускладнює міжнародну науково-технологічну співпрацю, тому що бюджет на міжнародне співробітництво повинен бути закріплений задовго до фактичного початку проекту.

За словами українських експертів, деякі програми для міжнародного науково-технологічного співробітництва між Україною та ЄС часто є несумісні з точки зору цілей і бажаних результатів.

Експерти відзначають, що поліпшення прикордонного співробітництва та його ефективне використання в різних формах є дуже важливим для України, з урахуванням її європейських прагнень і геополітичного становища її регіонів. Основними формами ефективного прикордонного співробітництва можуть бути євро регіони (ідею іноді критикують, але важливо врахувати польський досвід), міжрегіональні агломерації, прикордонні кластери і стратегії, державні і регіональні угоди, програми і проекти. Неefективне транскордонне співробітництво потребує системних рішень для створення привабливих умов для нього.

4. Ключові питання щодо асоційованого членства України в Рамковій програмі з досліджень і технологічного розвитку

Процес європейської інтеграції та розширення Європи на схід і в країни Балтії супроводжується формування єдиного освітнього та науково-дослідного простору. Україна і Європейський Союз почали підготовку до переходу на якісно новий рівень відносин. Наразі переговори ведуться відносно нової покращеної угоди, яка замінить Угоду про партнерство і співробітництво як за формою, так і за змістом. В той же час вона забезпечить політичну асоціацію та економічну інтеграцію країни до ЄС. Угода передбачатиме інтенсивнішу співпрацю на політичному та зовнішньополітичному рівні, в галузі правосуддя та внутрішніх справ, а також міститиме перелік заходів щодо створення зони вільної торгівлі.

Це, в свою чергу, створює нові можливості для досліджень і технологічного співробітництва України з іншими державами, сприяє вітчизняним дослідженням та інноваційній діяльності. Існуючи з 1984 року, Рамкові програми розглядаються в якості одного з інструментів партнерства, який Європейський Союз використовує для фінансування та підтримки міжнародних науково-дослідних проектів, сприяння академічній мобільності вчених, а також залучення ресурсів для проведення досліджень в різних наукових сферах і т. д.

Матеріали підготовлено в рамках проекту BILAT-UKR (222712) Сьомої Рамкової Програми, 24 який фінансується Європейською Комісією

- Ключовим пріоритетом зовнішньої політики України є вступ до Європейського Союзу і її асоціація до Рамкової програми ЄС, яка є потужним інструментом реалізації Лісабонської стратегії. Це має особливе політичне і стратегічне значення. Лісабонська стратегія і стратегія «Європа 2020» базуються на трикутнику знань, який поєднує в собі фундаментальні та прикладні дослідження, інноваційний шлях розвитку і освіти для економічного зростання, сприяння зайнятості працівників, а також поліпшення рівня життя (скорочення масштабів бідності, поліпшення здоров'я і навколишнього середовища). Наразі Сьома рамкова програма дотримується принципів нової політики ЄС у плані підтримки та вдосконалення інноваційної діяльності науково-дослідних центрів, університетів, різних підприємств і розширенні внутрішньо-європейського наукового співробітництва. Значення науково-дослідної діяльності в університетському середовищі є одним з основних компонентів трикутника знань поряд з освітою та інноваціями. Зараз загальна тенденція спостерігається і для створення дослідницьких і наукових центрів на основі існуючої інфраструктури європейських вищих навчальних закладів. Деякі з них перетворюються на дослідницькі університети.

- Повноцінна участь України в проектах Сьомої рамкової програми могла б стати важливим елементом інтеграції до ЄС, що може допомогти Україні приєднатися до сучасних технологій, реалізувати свій потенціал і стати додатковим джерелом фінансування для українських науково-дослідних організацій та установ, які беруть участь у спільних проектах. Європейська Комісія демонструє готовність до якісного розширення співпраці з Україною в галузі науково-технологічних досліджень з метою її інтеграції в спільну область європейських наукових досліджень. Європейська Комісія пропонує Україні можливість рухатися до співробітництва на рівні партнерів в галузі науки і технологій, а також підписати Меморандум асоціації України до Сьомої рамкової програми, яка дозволить значно збільшити участь українських дослідників і організацій в європейській науково-дослідній діяльності та створити платформу для проведення структурних реформ в дослідницькій та інноваційній сферах в Україні. У той же час, статус асоційованого членства дозволило б Україні стати повноправним членом Європейської області досліджень, користуватися правами, виконувати зобов'язання і дотримуватися термінів і умов, які притаманні державам-членам ЄС.

- Сьома рамкова програма з наукових досліджень та технологічного розвитку (РП7) (на період 2007-2013 рр.) представляє собою потужний інструмент для реалізації дослідження, розробки політики Європейського Союзу і має найбільший розмір фінансування за всю історію Європейського Союзу. Загальний бюджет програми на період 2007-2013 рр. досягає 50,521 млрд. євро, а сума 2,7 млрд. євро, призначених для ядерних науково-дослідних програм, буде надаватися в рамках програми Євратом на наступний 5-річний період (2007-2011 рр.).

РП7 є правонаступницею попередньої рамкової програми, РП6. Вона є результатом багаторічних консультацій з науковим співтовариством як у державному і приватному секторах, діячами економіки, так і з особами, які приймають політичні рішення в Європі. На відміну від своїх попередниць, РП7 масштабно більша. Крім того, вона більш гнучка і передбачає спрощені процедури.

Програма Співробітництво, яка є ядром РП7, складає дві третини від загального бюджету. Це сприяє спільним дослідженням по всій Європі та в інших країнах-партнерах в рамках проектів з багатонаціональними консорціумами промислових та дослідницьких громад. Дослідження проводяться в наступних десяти тематичних областях:

- Здоров'я
- Продукти харчування, сільське та рибне господарство, біотехнології
- Інформаційні та телекомунікаційні технології
- Нанонауки, нанотехнології, матеріали та технології нового виробництва

- Енергетика
- Навколишнє середовище (включаючи зміни клімату)
- Транспорт (у тому числі авіонавтика)
- Соціально-економічні і гуманітарні науки
- Космос
- Безпека

Співпраця на основі участі в Рамкових програмах буде сприяти більш активному залученню України до сучасних технологій та реалізації потенціалу вітчизняної промисловості, в першу чергу високотехнологічних галузей, зокрема, в галузі комп'ютерної та аерокосмічної промисловості, в галузі розробки та впровадження нових матеріалів, у медичній промисловості, заснованої на результатах досліджень і розробок, в галузі розвитку лазерної техніки; генетичної та клітинної інженерії, розробки енергозберігаючих технологій, переходу до використання нових поновлюваних джерел енергії, розробки нових засобів комунікації, що є необхідною умовою соціально-економічного об'єднання з країнами ЄС; адаптації національних технологічних програм до програм ЄС, розширення і всебічного поліпшення систем зв'язку і телекомунікацій. В цілому, все це сприятиме уніфікації стандартів і посприє в максимально можливій мірі переходу до європейських технологічних стандартів; великомасштабному узгодженню української нормативно-правової системи з відповідними європейськими нормам і стандартами, що є однією з передумов для створення зони вільної торгівлі та подальшого успішного здійснення процесу інтеграції. Якнайшвидше Україна має сприяти так званому «проєвропейському перегляду» тих законів і правил, які уповільнюють процес інтеграції, ускладнюють вирішення технічних завдань щодо економічного співробітництва з ЄС. Головним завданням зараз є гармонізація законодавства та розробка нових засобів зв'язку та телекомунікації, оскільки вони є передумовами соціально-економічного об'єднання з країнами ЄС.

- Національні пріоритетні напрями досліджень та інноваційного розвитку України співпадають з тенденціями міжнародних спільних досліджень України (відповідно до Угоди про співробітництво в галузі науки і технологій між ЄС та Україною). Вони повністю відповідають завданням Європейського Союзу в галузі наукових досліджень, технологічного та економічного розвитку.

Нижче перераховані тенденції наукових досліджень в Україні:

- Фундаментальні науки, в першу чергу дослідження і розробка досвідчених вітчизняних наукових колективів;
- Прикладні дослідження та технології, в яких Україна має значний технологічний і виробничий потенціал, що дає змогу вивести вітчизняну продукцію на світовий рівень;
- Вища освіта, підготовка науковців і дослідників в галузі пріоритетних напрямів наукових досліджень і технологічного розвитку;
- Вдосконалення наукових основ розвитку ринкової економіки, спрямованої на суспільство;
- Науково обґрунтовані дії, спрямовані на вирішення проблем в галузі охорони здоров'я та екологічної безпеки;
- Інформаційна та матеріально-технічна підтримка науково-дослідних і дослідницько-конструкторських робіт.

Технологічний розвиток:

- Дослідження і створення сприятливих умов для високопродуктивної праці людини і сучасного соціального забезпечення;
- Поліпшення громадського здоров'я та захисних технологій, забезпечення потреб населення в медичній техніці, лікарських засобах, профілактичних та лікувальних засобів;
- Розробка ресурсо- та енергозберігаючих технологій;

- Розвиток сучасних технологій та обладнання для енергетики, переробної промисловості, в першу чергу для агропромислового комплексу, легкої та харчової промисловостей.

Промисловий розвиток:

- Розробка науково-обґрунтованих технологічних процесів, що сприяє створенню та функціонуванню інноваційних об'єктів (технологічних парків, інкубаторів тощо);
- Створення конкурентоспроможних переробних підприємств;
- Технологічне і технічне оновлення базових галузей національної економіки;
- Впровадження високорентабельних інноваційних та інвестиційних проектів, реалізація яких може забезпечити якнайшвидше повернення інвестицій та ініціювати позитивні зміни в структурі виробництва.

- Приєднання України до Світової організації торгівлі (16 травня 2008 року Україна стала 152 державою-членом СОТ) стало важливим практичним кроком на шляху розвитку національної економіки, зміцнення її конкурентоспроможності, і є одним з головних пріоритетів зовнішньоекономічної політики України в умовах її інтеграції у світову економіку. Приєднання до Сьомої рамкової програми є одним з інструментів, які можуть стати наступним логічним кроком України.

- Майже всі країни, на шляху до повноправного членства в ЄС, спочатку пройшли стадію асоціації до Рамкової програми. Вступ до РП7 матиме позитивний ефект під час переговорів про асоціацію до ЄС. Меморандум про взаєморозуміння щодо асоційованого членства в РП7 було підписано з наступними країнами: Албанія (17.12.07 р.), Хорватія (13.06.07 р.), Ізраїль (2007 р.), Македонія (13.06.07 р.), Сербія (13.06.07 р.), Туреччина (01.06.07 р.), Чорногорія (25.01.08 р.), Боснія і Герцеговина та Фарерські острови (2010 р.). Розуміючи важливість набуття статусу повноправного члена в Європейському дослідницькому просторі, Росія, Україна і Молдова розпочали консультації щодо перспективи членства. Молдова стане членом РП7 з 1 січня 2012 року.

- Приєднання до Рамкової програми означає, що країна та її наукові цілі лише виграють від користування тими ж правами, зобов'язаннями та умовами, що і країни-члени ЄС.

- Україна, як асоційована країна, отримає можливість не тільки брати участь в проектах, що мають мінімальне число партнерів, але і бути координатором проектів.

- В якості асоційованого члена Україна отримає повний доступ до програми РП7 Ідеї, присвяченої розвитку фундаментальних досліджень;

- Фінансування науково-дослідних установ асоційованих держав проводиться за тих же умов, що і фінансування установ країн-членів ЄС;

- Області досліджень (які відповідають тенденціям ЄС) відбираються на основі досліджень та пропозицій, отриманих ЄК від зовнішніх експертів після консультацій. Як тільки Україна набуває асоційованого статусу, вона братиме участь у комітетах Рамкової програми (на рівні експертів), в Об'єднаному дослідницькому центрі (JRC), в консультативних або інших групах експертів, таким чином отримуючи можливість не тільки встановлювати і підтримувати робочі контакти, а й отримувати доступ до інформації щодо наукових напрямків досліджень, тенденцій і стратегій. Інтеграція українського науково-дослідницького співтовариства до всіх заходів Рамкової програми та Європейського дослідницького простору сприятиме більш високому рівню спеціалізації відповідно до науково-технічного сектора ЄС, а також сприятиме інноваційній реструктуризації української науково-дослідної системи з урахуванням європейських особливостей, переважно цивільно-правового характеру, оскільки вони засновані на принципах рівноправної співпраці і орієнтовані на конкурентоспроможність та сталий розвиток.

- Можливість призначити вітчизняних експертів у Генеральний Директорат з наукових досліджень та в інші управління, що сприятиме ефективній та практичній інтеграції в органи ЄС. У більш широкому політичному плані стала науково-технічна інтеграція буде сприяти зміцненню зв'язків між вченими і науково-дослідними установами, полегшуючи тим самим перехід до більш збалансованих політичних відносин та сталих партнерських відносин з країнами ЄС.

- Асоціація України до РП7 забезпечить додатковий імпульс для збільшення кількості учасників і розміру фінансування наукових досліджень, що буде сприяти розвитку економіки України в цілому і її інноваційній складовій. Досвід участі українських дослідників у проектах з багатонаціональними консорціумами, наприклад, на основі результатів Шостої рамкової програми, ставить Україну у першу десятку країн, які не є членами ЄС, враховуючи її показники в РП6.

- Доступ до інтелектуальної власності, поширення та захист результатів досліджень є важливими аспектами асоціації. Асоційований статус буде сприяти розвитку науково-технічного співробітництва. Так, зокрема, українським дослідникам будуть надані можливості для участі в спільній діяльності в рамках пріоритету Безпека, де питання інтелектуальної власності набуває особливого значення.

У цілому, доступ і захист інтелектуальної власності, що є кінцевим результатом дослідження, є ключовим питанням, яке, якщо не приділялась належна увага (встановлена законом), може викликати ускладнення для міжнародного наукового співробітництва і перешкоджати розвитку. Відповідно до правил участі в Рамковій програмі, всі учасники проекту мають рівні права та обов'язки з точки зору інтелектуальної власності, доступу, поширення та захисту незалежно від категорії країни, до якої вони належать (державачлен ЄС, асоційована держава або третя країна).

Відповідно до основоположних принципів інтелектуальної власності проектів РП7, будь-який об'єкт інтелектуальної власності, створений в рамках проекту, належить партнеру, який проводив відповідні дослідження, в той час як інші партнери можуть запросити доступ до неї (на ринкових умовах або без авторських прав, залежно від обставин). Відповідно до правил РП7, учасники проекту, незалежно від категорії країни, яку вони представляють, повинні підписати угоду про внутрішню організацію консорціуму проекту, зокрема про механізм розподілу об'єктів інтелектуальної власності. Регулювання питань інтелектуальної власності входить до інших угод, підписаних між Україною та Європейським Союзом.

Нова Угода про партнерство та співробітництво між урядом України та Європейським Союзом вважається кращою, ніж попередня, тому що Україна піднімає питання адаптації законів про інтелектуальну власність до законодавства ЄС.

- У країні також почали перехід на якісно новий рівень відносин з Європейським Союзом, беручи на себе великомасштабні зобов'язання нової посиленої угоди в дусі останніх ініціатив Польщі, Швеції та Франції щодо розширеної співпраці з країнами Східної Європи. Це потребуватиме фінансових, людських та інших ресурсів, а також пошук відповідних інструментів.

Асоціація до Рамкової програми є одним з таких інструментів.

- Цілком ймовірно, що асоційоване членство може стимулювати Україну до зміцнення і розвитку своїх досліджень і технологічної інфраструктури, щоб отримати можливість користуватися всіма привілеями повної інтеграції до РП7. З іншого боку, це буде стимулювати Україну докласти додаткові зусилля і переглянути свою науково-дослідницьку політику, науково-дослідні програми та інвестиції в дослідження (сьогодні це становить майже 1,2% від валового внутрішнього продукту).

Країни Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) і Європейського економічного простору (ЄЕП) є найкращим прикладом вищенаведеного. Їх повноцінну участь у великій кількості проектів ЄС можна пояснити загальним високим рівнем співпраці з ЄС, а також наявністю спільних стратегічних інтересів. Ці країни отримують в основному ті ж права, що країни-члени ЄС. Пріоритети Сьомої рамкової програми отримують 75% від загальної суми внесків (1,5 млрд євро на період 2007-2013 рр.), зроблені країнами ЄАВТ і ЄЕП до бюджету програм ЄС. Наступними по пріоритетності є такі програми, як «Навчання протягом життя» (програма Марі Кюрі) і Програма конкурентоспроможності та інновацій (СІР), яким буде надано відповідно 11,5% і 5,6% з бюджету.

- Ключові зобов'язання складаються з оплати фінансового внеску до бюджету Рамкової програми, боротьби з контрафактною продукцією і захисту прав інтелектуальної власності.
- Розмір фінансового внеску України у Рамкову програму, що буде визначено в результаті переговорів, буде залежати від співвідношення між ВВП України та ВВП 27 країн ЄС. Розмір внеску є довільним і буде визначатися з урахуванням різних економічних (ВВП, темпів приросту і т.д.) і політичних аспектів. Україна може отримати знижку від 80% до 50%, яку Європейська Комісія надає країнам розширення і майбутнім країнам розширення. Розмір цієї знижки буде визначатися в ході переговорів, як тільки буде оформлений офіційний запит на асоційоване членство з урахуванням всіх економічних і політичних аспектів. Україна може отримати підтримку на спільне фінансування своєї участі в РП з бюджету ЄІСП. Ця підтримка не повинна перевищувати 10% бюджету окремої програми і, як правило, не може покрити більше 50% від вартості участі.

Немає сумнівів, що асоційоване членство України в Рамковій програмі стане додатковим фактором для Європейської Комісії збільшити кількість проектів і розмір фінансування, що також буде сприяти розвитку економіки України в цілому і її інноваційної складової.

Крім того, на основі досвіду інших асоційованих країн, можна очікувати, що постане необхідність в адаптаційному періоді, який може тривати до кількох років, перш ніж Україна матиме можливість користуватися в повному обсязі всіма перевагами свого членства.

Як свідчить статистика, за час дії Шостої рамкової програми, більше 93 українських колективів отримали проекти з фінансуванням близько 6 млн. євро, про що свідчать доповіді експертів. Що стосується Сьомої рамкової програми, то Україна вже отримала більше 10 млн. євро на проекти, що свідчить про додатковий потенціал України та отриманий досвід.

- Угода про асоціацію, у порівнянні з сучасною Угодою про співробітництво в галузі науки і технологій (яка була підписана 4 липня 2002 року, зміни і доповнення зроблені 8 листопада 2004 року, і термін дії якої закінчується 8 листопада 2009 року) може вважатися значним стимулом для співробітництва в галузі науки і технологій, які будуть сприяти розвитку всебічних відносин між Україною та Європейським Союзом.

Політичне і стратегічне значення асоційованого членства в Рамковій програмі лежить поза всяких сумнівів. Разом з участю в Болонському процесі, Україна знаходиться на перехідному етапі на шляху до інтеграції. Перегляд членства України в Європейському Союзі, асоціація України до Рамкової програми забезпечить позитивну динаміку в напрямку досягнення цієї мети.

5. Ініціативи

Один з основних елементів повної реалізації науково-технологічної співпраці між Європейським Союзом і Україною здійснюється через Рамкові програми, численні дво-Матеріали підготовлено в рамках проекту BILAT-UKR (222712) Сьомої Рамкової Програми, 29 який фінансується Європейською Комісією

/багатосторонні програми співробітництва та заходи держав-членів ЄС з Україною. Що стосується посилення прямої науково-дослідної діяльності, необхідно і надалі сприяти українським учасникам в програмі. Дійсно, деякі кроки в цьому напрямку вже зроблено, такі як реструктуризація Міністерства освіти і науки України, створення Державного агентства України з питань науки, інновацій та інформатизації та розвиток мережі НКП в Україні, створення тематичних НКП.

Також важливим є спільне фінансування заходів, що проводяться Агентством спільно з Комісією в рамках Пілотного конкурсу проекту BS-ERA.NET. Потрібно обговорити можливість використання такого підходу в програмах ЄІСП.

Використання вже існуючих інструментів - це ще одна можливість зміцнення науково-технологічної співпраці між Україною та ЄС у рамках ЄІСП. Якщо буде політична підтримка з обох сторін, то різні інструменти співпраці могли б бути застосовані в інших сферах співробітництва (наприклад, інноваціях, передачі технологій і т.д.). Це забезпечило б належну основу для науково-технологічної політики та дозволило б визначити мотивацію для подолання можливих перешкод.

Україна має право на двосторонні заходи у Європейській політиці добросусідства: цей інструмент може бути використаний для набуття потенціалу. Українська сторона має всі шанси для більш ефективного використання цієї можливості.

Науково-технологічні інфраструктури є важливим фактором політики, коли потрібно активізувати діалог між ЄС і Україною, для того, щоб вивчити варіанти оптимального доступу до інфраструктур один одного та розробити спільний план модернізації діючих і створення нових інфраструктур різного масштабу.

Активна реклама української дослідницької інфраструктури може сприяти збільшенню видимості українського наукового потенціалу.

Аналіз останніх наукових заходів Україна-ЄС робить можливим зробити висновок, що в деяких питаннях обидві сторони повинні бути більш гнучкими. Це стосується, наприклад, низки проектів та заходів. Здається, що нинішній план співробітництва є іноді занадто вузьким. Ширше залучення програм, які дадуть змогу українській стороні задовольнити свої потреби, може сприяти посиленню політичної прихильності.

У порівнянні з іншими областями політики, таких як економіка, енергетика, транспорт і т.д., сфера науки і технологій наразі розглядається як не дуже чітке питання, хоча Україна є однією з найактивніших членів ЄІСП. Науково-технологічна співпраця повинна стати чітким політичним питанням. Для цього потрібно покращити обізнаність як в Україні (для сторін, відповідальних за здійснення ЄПД), так і в ЄС.

Вдаліше виконання прикордонного співробітництва в рамках ЄІСП потребує кращої мотивації місцевих органів влади та їх комплектації персоналом, що має досвід в управлінні проектами і двосторонньою діяльністю.

Для поширення програм ЄІСП потрібно активно залучати ЗМІ і мережу Інтернет.

Ефективне виконання ЄІСП в Україні багато в чому залежить від законодавства, зокрема з точки зору фінансування в рамках ЄІСП. Існує Закон України "Про прикордонне співробітництво", але він не досить гнучкий, щоб враховувати зміну механізмів співробітництва, зокрема, що стосується впровадження нових інструментів. За словами українського експерта Валентина Засядько, українське законодавство може забезпечити ефективне виконання ЄІСП, але в той же час потребує деякої адаптації до законодавства ЄС, щоб уникнути будь-яких бар'єрів в цій галузі.

Нарешті, політичний діалог з Україною потрібно посилити, щоб створити справжнє та ефективне партнерство. Очевидно, що активне залучення політики є дуже важливою

умовою для успішної реалізації ЄІСП в Україні. Серйозним питанням для політичного діалогу може бути входження України в РП. Велика кількість засідань Україна-ЄС можуть бути використані більш оптимально задля політичного діалогу.

Повна версія матеріалу представлена на сайті проекту BILAT-UKR за е-адресою:

<http://www.bilat-ukr.eu/>

НАУКОВО-ДОСЛІДНА ІНФРАСТРУКТУРА

Представлений аналіз виконано в рамках проекту FP 7 ЄС «BILAT-UKR» в якості одного з його основних проектних завдань "База знань з науково-технічної інфраструктури".

База знань для нагальних горизонтальних питань сталого співробітництва адресована, в першу чергу, європейським і українським політикам та особам, що приймають рішення в органах, які реалізують науково-технічну політику. Вона включає науково-технічні інфраструктури як суттєву частину наукової і науково-технічної сфери діяльності. Зазначене завдання полягає у складанні переліку існуючих міжнародних, а також середніх і великих науково-технічних інфраструктур, доступних в Україні, деяких прикладів їх представлення в європейських інфраструктурах, а також порівнянні з даними аналогічних досліджень щодо інфраструктур в деяких країнах ЄС. Мета цього завдання полягає у створенні базису для ключових зацікавлених сторін з наукових організацій, промисловості, політики і фінансових установ у формі відповідної бази знань. Наступним кроком, який було передбачено у здійсненні цього завдання, передбачається проведення семінару з дослідницьких інфраструктур та, як результат проведеного заходу – створення потенційної спільної «дорожньої карти» або ж плану дій з розширення транснаціонального доступу до наукової інфраструктури та модернізації існуючих (або створення нових) середніх і великих науково-технічних інфраструктур.

1. Методологічний підхід

1.1. Визначення наявних термінів і предмет аналізу

Дане дослідження призначене для вивчення наявності, сучасного стану і доступності дослідних установ в межах великомасштабних науково-технічних інфраструктур, або дослідницьких інфраструктур (ДІ) в Україні у визначених галузях науки. Що собою представляють дослідницькі інфраструктури? За даними Європейського стратегічного форуму дослідницьких інфраструктур (ESFRI)¹, до них належать засоби, ресурси або послуги, унікальні за своїм походженням, які були визначені загальноєвропейськими науковими спільнотами для проведення на найвищому рівні діяльності у всіх галузях науки. Це визначення дослідницьких інфраструктур, включаючи відповідні людські ресурси, охоплює основне обладнання або набір інструментарію, на додаток до знанневих ресурсів, таких як колекції, архіви і банки даних. Дослідницькі інфраструктури можуть бути "розташовані в одному місці", "розподілені", або "віртуальні" (послуга надається в електронному вигляді). Вони часто вимагають структурованих систем інформації, пов'язаних з управлінням даними, що дозволяє поширення інформації та комунікацій. До них відносяться інфраструктури на основі ІКТ, такі як Grid, комп'ютерні інфраструктури, інфраструктури програмного забезпечення та проміжного програмного забезпечення. Ми можемо знайти аналогічне визначення в Дорожній карті для французьких ДІ. Дослідницька інфраструктура є засобом, який розроблено для проведення основних цільових досліджень і забезпечення успішної діяльності однієї або декількох великих наукових спільнот. Вартість її розбудови та експлуатації є такою, що виправдовує узгоджені процеси прийняття рішень на національному рівні, і, можливо, на європейському або міжнародному рівні, спільно з багаторічними програмами. Її управління є централізованим, а оцінка її місії та діяльності здійснюється на високому рівні наукових комітетів. Доступ до потужностей відкритий для всіх на основі наукової досконалості². В той же час, оскільки все більша кількість національних науково-дослідницьких потужностей в останні роки перетворюються на

¹ Office for Official Publications of the European Communities, 2008, ISBN 978-92-79-10117-5

² Research infrastructures for France. Roadmap 2008

більш сучасні, технологічно складні міжнародні установи, двосторонні і багатосторонні зв'язки між основними національними науково-дослідними організаціями зміцнилися. Відбулося створення асоційованих європейських лабораторій - лабораторій «без стін», які поєднують групи дослідників з різних країн³. У зв'язку з розширенням діяльності національних та міжнародних ДІ, були запропоновані спеціальні характеристики для ідентифікації дослідницьких інфраструктур і вибір найбільш важливих з них, таких як довгострокове планування та обслуговування, наявність кількох джерел фінансування, висококваліфікований персонал, тісні зв'язки і, навіть, мережі⁴. Таким чином, всі ці ознаки були взяті до уваги для визначення ДІ середнього та великого масштабу в Україні і проведення їх інвентаризації, а також показано їх доступність для міжнародного співробітництва. Основні цілі створення, розвитку і підтримки великої кількості дослідницьких інфраструктур викликані прогресом науки і необхідності розширення знань про Землю, Космос, фізичні і хімічні процеси, стану речовин і часток, біологічних і фізіологічних явищ. Крім того, дуже важливо мати чітке уявлення про їх вплив на умови життя і розвиток людського потенціалу в цілому. Тому українська наукова спільнота, будучи частиною широко розвиненої науково-технічної інфраструктури колишнього СРСР, докладає певні зусилля для збереження, підтримки і вдосконалення даних елементів інфраструктури, а також започаткування нових і намагання зробити їх частиною науково-технічної інфраструктури ЄС. Можливість використання ДІ інших країн має істотне значення для більшості дослідників, беручи до уваги той факт, що Україна досі відчуває нестачу відповідного устаткування або належного наукового обладнання для проведення на досліджень найвищому рівні в певних наукових галузях. З іншого боку, в цьому огляді показано можливості доступу до об'єктів інфраструктури в Україні для європейських дослідників. Взаємні інтереси можуть очікуватися від опису розриву між аналогічними українськими та європейськими ДІ, а також від можливості поєднати зусилля з їх розвитку. Перелік національних програм з підтримки науково-технічної інфраструктури, а також різних видів об'єктів, ресурсів і послуг було зроблено на основі щорічних доповідей державних академій, міністерств, на основі Інтернет-пошуку, а також за допомогою особистих інтерв'ю. Крім того, серед наукових організацій та університетів була поширена спеціальна анкета. Питання були організовані в кілька тематичних блоків для отримання повного уявлення респондентів про наявний стан справ у сфері українських ДІ, його потенціал і можливість розвитку в подальшому, виходячи з точки зору відкритості для ЄС та співпраці між Україною та ЄС. Інтерв'ю проводилися по електронній пошті, по телефону і в особистих бесідах. Анкету було розіслано 50 особам, відповідальним за підтримку певної інфраструктури. 23 з них були заповнені і отримані виконавцями проекту. В цілому, пошук в Інтернеті і річні звіти суб'єктів, що розглядаються в даний час, дають загальне уявлення про можливості та об'єкти даної інфраструктури, в той час як відповіді в анкеті забезпечили самооцінку і позиціонування відповідальних осіб. Такий комплексний підхід дозволяє відсікти ті ДІ, які мають пріоритет в своїй діяльності як внутрішні національні ДІ, і не передбачають середній або значний обсяг доступності щодо їх використання міжнародною науковою спільнотою. Згідно завданням проекту ми зосередили увагу на галузях, згаданих як пріоритети для подальшої співпраці між Україною та ЄС. Висвітлення тих українських ДІ, які мають надійні сталі зв'язки з відповідними ДІ в ЄС і / або активну співпрацю з ними, демонструє найсильніші галузі України у сфері науки і технологій по відношенню до співробітництва з ЄС. У той же час, складання переліку виявить прогалини в українському розподілі інфраструктур, в порівнянні з аналогічними ДІ європейського виміру.

1.2. Узагальнення та аналіз результатів анкет щодо ДІ

³ http://ec.europa.eu/research/infrastructures/index_en.cfm?pg=actors#top

⁴ Report regarding research infrastructures of Romania, 2007

Проведене дослідження представляє 29 важливих середніх і великих українських інфраструктур. Воно надає опис галузі діяльності тих ДІ, які були включені в опитування, поточний стан співробітництва, а також опис наукового устаткування, доступного на об'єктах згаданих ДІ. Інформація про можливості для українських і європейських дослідників використовувати в якості партнерів зазначені об'єкти дає привабливу можливість для співпраці. Деякі приклади, що демонструють найкращу практику співпраці, представляють бачення подальшого розвитку національних ДІ, як таких, що матимуть регіональне або навіть європейське значення.

Нижче наведені результати аналізу наданої інформації зі згаданих анкет.

Наукові галузі, в яких функціонують ДІ: ДІ в отриманих відповідях стосувались 5 тематичних пріоритетів (відповідно до класифікації ESFRI), а саме:

- Науки про навколишнє середовище
- Енергетика
- Біомедичні науки і науки про життя
- Матеріалознавство
- Обчислення і обробка даних

Інформація щодо респондентів: вік респондентів від 30 до 65, займані посади: провідні наукові співробітники, керівники відділів та лабораторій, керівники інститутів, учені секретарі науково-дослідних та освітніх установ.

Тип установи - респондента, яка є базовою організацією для ДІ: Університети та дослідницькі інститути, більшість респондентів були науково-дослідними інститутами Національної академії наук України (70% від загальної кількості), інша частина респондентів є представниками провідних вищих навчальних закладів та науково-дослідними інститутами галузевих академій України.

Термін діяльності установ: Найбільш тривалий термін у 139 років (Інститут біології південних морів ім. О.О. Ковалевського) і 103 роки (Національний технічний університет України «КПІ»), найкоротший термін - менше 5 років для однієї ДІ; більшість відповідей зазначали терміни діяльності більше 20 років, а 1/3 всіх відповідей - менше 15 років.

Вид основного джерела фінансування ДІ (державний бюджет, контракти, комерційна діяльність, інші види підтримки ДІ): всі респонденти відзначали державний бюджет, 60% респондентів також зазначили контракти, тільки 10% відзначили гранти національних і міжнародних організацій.

Користувачі ДІ включають різні групи: вчені, фахівці, представники господарського комплексу України (в усіх тематичних пріоритетах), в тематичних пріоритетах з сільського господарства окремо було виділено таких користувачів, як підприємства аграрного сектору, установи з розвитку тваринництва, регіональні лабораторії діагностики, науково-дослідні та навчальні інститути, природоохоронні організації, бізнес-сектор, державні посадовці, медики, пацієнти медичних установ, представники фармацевтичної промисловості.

Співпраця з іншими організаціями та іншими ДІ: 100% від усіх опитаних дали позитивну відповідь, зазначивши, що така співпраця відбувається на всіх рівнях (двостороння/багатостороння співпраця, оформлення договорів / угод про співробітництво / міжнародні проекти).

Доступність (відкритість) ДІ для інших партнерів, у тому числі – закордонних партнерів: Всі учасники зазначили, що їх ДІ є відкритими для зовнішніх / закордонних

користувачів. У той же час, тільки 30% зазначили, що така можливість передбачена документально.

Участь у міжнародних програмах:

Ствердних відповідей - 90%

Негативні відповіді - 10%

Тип міжнародного співробітництва: 100% респондентів зазначили двостороннє співробітництво, 70% відзначили багатостороннє співробітництво і спільне виконання контрактів. Основними іноземними / міжнародними організаціями-партнерами виявилися: ЮНЕСКО, Міжнародне агентство з атомної енергії, ОБСЕ, Програма ООН з навколишнього середовища, програми ЄС, GLOBEC, EUROCEAN, TUBITAK, науково-дослідні центри Російської академії наук, Міжнародний інститут прикладного системного аналізу (IIASA), Євроатом, NATO, CNRS, Європейське космічне агентство (ЄКА), Euroscience.

Типи співробітництва, які становлять найбільший інтерес для респондентів: всі респонденти відповіли, що вони зацікавлені у всіх видах міжнародного співробітництва: міжнародне (двосторонні / багатосторонні контакти), оформлення договорів / угод про співробітництво / міжнародні проекти. Кожен респондент визначив підґрунтя такого інтересу. Вони перераховані нижче в порядку ступеню їхньої важливості:

- Високий престиж участі в міжнародних НДДКР – проектах;
- Участь у спільних дослідницьких проектах;
- Взаємний інтерес у дослідженні теми,
- Доступ до спеціальних об'єктів та експертизи,
- Можливість просування вітчизняної науково-дослідної організації на міжнародному рівні.

Наявність будь-якої стратегії подальшого розвитку даної ДІ: 90% респондентів відповіли позитивно.

Існування стратегії для залучення іноземних користувачів: 90% відповіли "НІ".

Що стосується інтересів установи в отриманні допомоги від європейських структур щодо залучення нових користувачів для даної ДІ - всі респонденти дали позитивну відповідь, в той же час, майже всі вони визнають, що не мають ніякої стратегії щодо залучення іноземних користувачів.

1. ОРГАНІЗАЦІЯ ФІНАНСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІ

Всі існуючі інфраструктури в Україні діють в межах юрисдикції певного міністерства / академії / установи, таких як Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України⁵ (МОНМС), Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації⁶, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України⁷, Міністерство енергетики та вугільної промисловості України⁸, Міністерство аграрної політики та продовольства України⁹, НАН України¹⁰ та галузеві академії, такі як Академія медичних наук України

⁵ <http://www.mon.gov.ua>

⁶ <http://www.dknii.gov.ua/>

⁷ <http://me.kmu.gov.ua>

⁸ <http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/index>

⁹ <http://www.minagro.gov.ua/>

¹⁰ <http://nas.gov.ua>

(АМНУ)¹¹, Національна академія аграрних наук України (НААНУ)¹² або згідно повноважень Уряду - за допомогою спеціальних програм.

Зокрема, "Перелік наукових об'єктів, що становлять національне надбання" (далі – Національне надбання), затверджений Кабінетом Міністрів України в 2001 році, складається з унікальних об'єктів музейних, архівних фондів, колекцій, особливо цінних та рідкісних видань, інших пам'яток історії та культури; інформаційних фондів; дослідних установок та обладнання; природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, заказників, пам'яток природи, ботанічних садів, дендрологічних парків, колекцій та фондів, пов'язаних з біологічними дослідженнями (а саме: мікробіологічні і клітинні банки, депозитарії колекцій та експозиції рослин і тварин); полігонів та інших унікальних наукових об'єктів типу спектроскопічних комплексів, устаткування для астрономічних досліджень і т.ін. Цей список щорічно оновлюється і включає в себе на сьогоднішній день 117 науково-дослідних інфраструктур. Щорічна підтримка через Державний бюджет України, передбачена також для відповідних програм:

- Фінансова підтримка дослідницької інфраструктури в різних областях, включаючи Національне надбання
- Державна програма «Розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій в освіті і науці на 2006-2010 роки»
- Національна програма з інформатизації
- Програма НАН України з підтримки дослідницької інфраструктури 2006-2011

Кожне міністерство / академія відповідає за підтримку та розвиток відповідної інфраструктури і передбачає певні витрати на це в рамках загальних бюджетних видатків. Крім зазначених програм передбачаються витрати на підтримку діяльності численних об'єктів підпорядкування. Національна академія наук України організує діяльність 78 Центрів колективного користування приладами (ЦКК), які працюють в 62 визнаних науково-дослідних інститутах та центрах у 8 містах та регіонах¹³, які також є елементом науково-дослідної інфраструктури. Їх мета полягає у забезпеченні високого рівня експериментів у різних наукових областях. Це стало можливим завдяки державній підтримці в останні роки, що дозволило здійснити придбання 135 одиниць унікального обладнання та пристроїв. Зокрема, всі вони можуть бути віднесені до тих, що розміщуються і діють в якості додаткових лабораторій / підрозділів в рамках науково-дослідних установ та дослідних центрів. Програма державного бюджету містить плани щорічних витрат на розширення цього парку науково-дослідного обладнання, і кожен базовий інститут несе відповідальність за забезпечення діяльності зазначених ЦКК.

2. ОПИС ДІ УКРАЇНИ В ОБРАНИХ ГАЛУЗЯХ

Для опису ДІ були визначені певні галузі наукових досліджень, виходячи як з відповідей на анкету, так і з метою надати об'єктивну інформацію про найбільш перспективні напрямки співпраці між українськими вченими та європейською науковою спільнотою. Наміри щодо створення, розвитку і підтримки значного набору дослідницьких інфраструктур зумовлені науковим прогресом і необхідністю розширення знань про Землю, Космос, фізичні і хімічні процеси, стан речовини й елементарних часток, біологічних і фізіологічних явищ. Крім того, дуже важливо мати чітке уявлення про їх вплив на умови життя і розвиток людського потенціалу в цілому. Тому українське наукове співтовариство, будучи частиною широкої і розвиненої науково-технічної інфраструктури колишнього СРСР, докладати зусиль для розвитку дослідницьких

¹¹ <http://www.amnu.gov.ua/>

¹² <http://www.uaan.gov.ua/>

¹³ <http://www.sharedresources.nas.gov.ua/Pages/default.aspx>

інфраструктур таким чином, щоб українські інституції в цій області стали прийнятним і бажаним партнером для співпраці.

3.1. Науки про навколишнє середовище

Науки про Землю і навколишнє середовище вимагають великої кількості елементів інфраструктури, щоб забезпечити постійне спостереження і моніторинг за станом землі, акваторій, повітряного простору т.д. Їм потрібні також великі обсяги даних для чіткого опису та прогнозування процесів збереження, підтримки і розвитку різних регіонів Землі. Додаткова частина даних ДІ стосується об'єктів і кадрового потенціалу для обробки даних. Ця частина є взаємопов'язаною з ДІ в галузі комп'ютерних обчислень і обробки даних (див. нижче). З цією метою в більшості розвинених українських науково-дослідних інфраструктур застосовуються міжнародні відкриті стандарти з отримання, доступу та обробки геопросторової інформації. Розвиток та модернізація існуючих інфраструктур відбувається в даний час в рамках різних програм і під егідою Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (МОНМСУ), Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації, НАН України, Державного космічного агентства України. Багато установ, які діють як обсерваторії, станції моніторингу, провадять діяльність в різних регіонах України і можуть бути віднесені до розподілених ресурсів інфраструктури. Україна бере активну участь у створенні і розвитку Глобальної системи спостереження Землі (GEOSS), зокрема, GEO-UA, як українського сегмента згаданої системи. Основними напрямками застосування системи GEO-UA є моніторинг стихійних лих, моніторинг навколишнього середовища та сільського господарства. Крім того, наземна інфраструктура, яка включає засоби управління супутниками, а також приймання, обробку та розповсюдження інформації, забезпечує ефективність системи дистанційного зондування Землі. Вони мають тісні зв'язки з відповідними ДІ всієї Європи, а також з вітчизняними та міжнародними ДІ в галузі обробки даних.

3.2. Енергетика

Галузь енергетики є важливим питанням для України, оскільки наша країна відчуває відсутність внутрішніх джерел енергії, і в той же час залишається основним транзитним коридором для російського газу, необхідного для європейських держав. Через високу кореляцію між споживанням енергії та економічним зростанням, вона має відповідно вплив на національну безпеку і незалежність. Крім розвитку газотранспортного і нафтотранспортного обладнання і устаткування, звичайно, це питання тісно пов'язане з охороною навколишнього середовища. Всі перераховані проблеми вимагають приділення підвищеної уваги ДІ в цій галузі. Було показано, що повномасштабне застосування теплозбереження користувачами дозволило б підвищити точність регулювання та підтримки частоти в Об'єднаній енергетичній системі України для задоволення вимог мереж ЄС. Нещодавно затверджена Державна цільова програма з оновлення українських муніципальних систем опалення передбачає 30% скорочення природного газу в теплопостачанні. Проблеми безпечної експлуатації електростанцій, особливо ядерних, запобігання будь-яким аваріям і подовження терміну дії обладнання і безперервності його дії знаходяться в безпосередній близькості до зазначеного ряду питань.

3.3. Біомедичні науки і науки про життя

Українські установи в цій області представлені як потужні науково-дослідні центри у найбільш актуальних напрямках сучасної експериментальної патології, молекулярної біології та молекулярної онкології. Реальні потреби в проведенні певних досліджень були підтримані в Україні протягом останніх десятиліть шляхом збільшення обсягів витрат. Спеціальні методи лікування рослин, тканин, клітин розвивають майже всі визнані університети та дослідницькі центри. Особливий акцент робиться на прикладні дослідження та впровадження їх у практику. З цієї точки зору доцільним є створення мереж, які поєднують вчених, фармацевтів, фахівців сільського господарства, а також

Матеріали підготовлено в рамках проекту BILAT-UKR (222712) Сьомої Рамкової Програми, 37 який фінансується Європейською Комісією

лікарів, постачальників нових сполук з можливими біологічно-активними властивостями у формі комплексного підходу до вирішення безлічі проблем, пов'язаних з біохімією, молекулярною біологією і фізіологією. Приєднання до Європейського співтовариства стало одним з пріоритетів у цій галузі. В якості важливого кроку були запроваджені спільні програми між українськими та європейськими дослідницькими, освітніми організаціями, включаючи й МСП.

3.4. Матеріалознавство

Фундаментальні дослідження, необхідні для розвитку багатьох сучасних процесів і технологій, таких як тонкоплівкові технології для мікроелектроніки, енергозбереження, хімічного виробництва, нанотехнологій, розробки нових матеріалів із наперед заданими властивостями вимагає комплексу супутніх послуг, а також спеціального обладнання, споруд, аналітичних методів, кваліфікованого персоналу, задіяного у згаданих дослідженнях. Підґрунтям для основних важливих розробок та нових високих технологій є розуміння фізичних і хімічних властивостей, вимірювання параметрів атомних структур, створення моделей прогнозування складу нових матеріалів та ін. Питання технічної діагностики та неруйнівного тестування, автоматизації процесів зварювання і споріднених технологій, технологій наплавлення, нанесення покриттів і обробки поверхні мають велике значення в теперішній час завдяки розвиненим галузям машинобудування, суднобудування, розбудови ракетно-космічних комплексів, авіабудування, енергетики, гірничодобувної промисловості, металургії та хімічного виробництва, розвитку трубопровідних транспортних систем, будівельної індустрії тощо.

Галузь матеріалознавства представлена в Україні великою кількістю дослідних інститутів та університетів, до неї також належать супутні інфраструктури, а саме - конструкторські бюро і дослідні виробництва. Визнаючи важливість цієї галузі в промисловому розвитку держави розпорядженням Кабінету Міністрів України в 2009 році було затверджено програму "Нанотехнології та наноматеріали" на 2010-2014 роки¹⁴.

3.5. Обчислення і обробка даних

Важливість галузі обчислення і комп'ютерного моделювання значно зросла протягом останнього десятиліття. Розробка і використання найсучасніших суперкомп'ютерних систем, грид-технологій, а також доступ до міжнародної мережі є частиною зусиль України, щоб стати повноправним членом Європейського дослідницького простору. Завдяки реалізації спеціальних програм, згаданих вище, обчислювальні потужності 16 науково-дослідних установ були об'єднані, і Україна стала членом найбільшого в світі міжнародного GRID-проекту. Загалом в наукових та навчальних закладах в Україні діє 21 обчислювальний кластер.

Можливість постійного доступу до даних з досліджень в різних галузях, програмних засобів, он-лайн ресурсів бібліотек і збереження сучасного рівня дослідження, створення та оновлення мереж мають вирішальне значення для розвитку науково-технічної інфраструктури для зацікавлених українських учасників дослідницького процесу. Зокрема GRID інфраструктури роблять можливим комплексне та оперативне використання багатьох джерел даних для різних областей застосування, включаючи застосування в метеорології та моделюванні клімату, раціональному використанні земель, екологічному моніторингу, прогнозуванні природних і техногенних катастроф. Згадані можливості досить успішно використовуються в Україні в рамках спеціальної програми¹⁵.

4. ПРИКЛАДИ УСПІШНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ДІ

¹⁴ http://www.nbu.gov.ua/science/2009_en.pdf

¹⁵ <http://uaq.bitp.kiev.ua>

- В сфері наук про навколишнє середовище можливо навести наступні приклади взаємного доступу до ДІ:

Широке співробітництво Станції ім. академіка Вернадського, що належить до **Національного антарктичного наукового центру**, з визнаними міжнародними організаціями. В рамках III Міжнародного полярного року 2007-2008 рр. за участю / під координацією зарубіжних партнерів було виконано 16 проектів з України

Центр аерокосмічних досліджень Землі НАН України (ЦАКДЗ) та Інститут економіки і прогнозування НАН України беруть участь у проекті ЦЕНТРАЛЬНОЇ ЄВРОПИ «HABIT-CHANGE» - "Адаптивне управління клімат-індукованих змін різноманіття на захищених територіях", а також у проекті з RISSAC (Науково-дослідний інститут ґрунтознавства і агрохімії Угорської академії наук). Ці установи задіяні також у спільних проектах "Лісове господарство" і "Землекористування" **Міжнародного інституту прикладного системного аналізу**¹⁶ (IIASA) в рамках спеціальної угоди між IIASA та Комітетом із системного аналізу при Президії Національної академії наук України. Фахівці з IIASA досліджують важливі питання глобальних екологічних, економічних, технологічних і соціальних змін, з якими ми стикаємось в XXI столітті. Космічні технології у галузі прогнозування та моніторингу змін обсягів викидів, а також поглинання CO₂ рослинністю були використані при проведенні порівняльного аналізу даних про зміни парникових газів із супутників ENVISAT (ЄКА) і Aqua (НАСА).

- В галузі астрономії, фізики елементарних частинок та астрофізики різноманітні програми спостережень об'єктів Сонячної системи здійснюються спільно **Міжнародним центром астрономічних і медико-екологічних досліджень (ICAMER)**¹⁷ з **Інститутом астрономії Макса Планка** (Німеччина). Найбільш видатні результати були отримані в рамках програм спостережень викидів газової хмари комети Хейла-Боппа (серпень 1996), виявлення іонів води в хвості комети Wirtanen (березень 1997 року), а також в результаті моніторингу процесу розпаду комети C/1999 S4 (Linear) в липні 2000 року. Результати фотометрії та астрометрії супутників Юпітера були використані в плануванні місій Розетта і Кассіні до об'єктів Сонячної системи. Завдяки міжнародній співпраці вагомі результати були отримані в галузі космічних досліджень. Був розроблений і введений в експлуатацію унікальний мозаїчний ешелле-спектрометр з фокусом надвисокої (до 500.000) розподільчої здатності на 2-метровому телескопі. Зокрема, він використовується для вивчення зірок, подібних до Сонця, і пошуку вуглецевих ланцюгів в міжзоряних хмарах.

- В галузі обчислень та обробки даних **Українське відділення Світового центру даних (WDC) функціонує в структурі Інституту прикладного системного аналізу НТУ "КПІ"** на базі глобальних центрів обробки даних двох країн Східної Європи (Росія та Україна), як регіональний кластер глобальної бази даних. Це був важливий крок до створення єдиного інформаційного простору зі збору, обробки, обміну та використання даних для дослідження. WDC діє як частина **Системи Світового центру даних (World Data Center System)**¹⁸ Міжнародної ради з науки (**International Council of Science (ICSU)**), і діє відповідно до "Керівництва системи WDC".

Серед основних завдань WDC - України є збір, обробка та зберігання наукових даних та надання доступу до нього для використання як у наукових дослідженнях, так і в навчальному процесі. Вона включає в себе сучасні технології навчання, ресурси

¹⁶ <http://www.iiasa.ac.at/>

¹⁷ www.mao.kiev.ua/icamer

¹⁸ <http://www.ngdc.noaa.gov/wdc/wdcmain.html>

електронних бібліотек та архівів; віддалений доступ до власних інформаційних ресурсів для широкого кола науковців з університетів та наукових установ України. Разом з партнерами з України, Світовий центр даних проводить ряд проектів. Наприклад, перший етап впровадження автоматизованого зберігання геофізичних елементів даних з публікацією сейсмічних даних було завершено; рекомендації з модернізації систем передачі і зберігання даних сейсморозвідки готуються зараз, а процедура вступу до міжнародних організацій IRIS (Incorporated Research Institutions for Seismology - Об'єднання дослідних установ по сейсмології) і ORFEUS (Обсерваторії і дослідницькі установи в галузі європейської сейсмології) була розпочата. Спільний проект з ЦАКДЗ (п.6 Додатку 2, науки про навколишнє середовище) працює з метою розробки повного комплексу моделей для вирішення актуальних проблем дистанційного зондування та їх подальшої реалізації на основі обчислювальних потужностей WDC. WDC виступає як партнер у забезпеченні та підтримці електронної версії Національного атласу України (головний розробник Інститут географії НАН України та ТОВ "Інтелектуальні системи - GEO") на основі технічної бази WDC. Спільні дослідницькі та навчальні лабораторії просторових (географічних) баз даних та програм геоінформаційних систем знаходяться в стадії розробки.

Українська науково-дослідна та академічна мережа (УРАН) об'єднує близько 500 000 користувачів з приблизно 100 університетів та науково-дослідних інститутів у 18 регіонах України. Починаючи з 2008 р., зв'язок з GÉANT2 відбувається як частина ініціативи Кабінету Міністрів України, яка називається «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» для розвитку наукових мереж телекомунікацій.

Зв'язок у 100 Мбіт, що забезпечує УРАН закінчується у Варшаві, де він переходить до польської мережі NREN, згідно ексклюзивної угоди з українською стороною. Оптичне з'єднання забезпечує значне вдосконалення пропускної смуги і надає нову якість співпраці між українськими та європейськими науковими колами. Мережа забезпечує доступ до науково-інформаційних ресурсів, таких як електронні бібліотеки, бази даних, пошукові системи і суперкомп'ютери - ресурси для сприяння спільній дослідницькій діяльності в таких галузях, як зміни клімату, природничі науки, фізика елементарних часток, грид- технології, радіоастрономія і сталий розвиток.

➤ У галузі матеріалознавства активне довгострокове співробітництво відбувається між певною кількістю українських науково-дослідних інститутів та університетів та Міжнародною лабораторією сильних магнітних полів і низьких температур (IL) ¹⁹, яка діє у Вроцлаві (Польща). В даний час IL має чотири члени: болгарська, польська, російська та українська академії наук та в якості асоційованих членів - наукові організації з Англії, Німеччини та Молдови. Вчені з інших країн можуть також використовувати її лабораторні об'єкти. Лабораторія володіє різними видами установок сильних магнітних полів: резистивний магніт Bittertype (БМ), надпровідні магніти (SCM) і пульсуючі магніти з середньою тривалістю імпульсу (MPM) і короткою тривалістю імпульсу (SPM) і пропонує вимірювання магнітних властивостей, властивостей перенесення і деяких оптичних властивостей, і магнітострикції як у постійному магнітному полі так і в квазі-пульсуючому магнітному полі. Вона фінансується зараз Польською Академією наук, Російською академією наук, Національною академією наук України і Болгарською академією наук як основними учасниками.

5. ПОТЕНЦІЙНІ ДІ ЄС, ЯКІ МОЖУТЬ БУТИ ДОПОВНЕНІ УКРАЇНСЬКИМИ ДІ

Незважаючи на згадані приклади передового досвіду міжнародної співпраці українських ДІ, реальне залучення їх до європейських ДІ виявилися дещо гіршим. Більшість з них стосуються двостороннього співробітництва. Тому ми додали питання

¹⁹ <http://alpha.ml.pan.wroc.pl>

відповідальним особам українських ДІ щодо можливості доповнювати своїми унікальними об'єктами, їх потужностями або методами роботи ДІ європейського виміру.

Відповіді, які ми отримали, показують, перш за все, що існує брак інформації в Україні щодо ДІ в ЄС, і про ESFRI в цілому. Українські дослідники також не мають достатньо знань про можливості участі в процесі розробки певних ДІ. Позитивні відповіді показали, що є бажання співпрацювати з деякими ДІ в ЄС, які були вказані в науково-дослідній інфраструктурі для Франції, Дорожній карті на 2008 р. і звіті про науково-дослідні інфраструктури Румунії 2007 р. і представити власні можливості і потужності для спільного розвитку.

EURO ARGO <http://www.euro-argo.eu/About-Euro-Argo> - європейська складова глобальної системи спостережень за океаном, на основі автономних пірнаючих буїв. Мета Арго - розвиток глобального масиву поплавців (розташованих в 300 км одна від одної, в середньому) на вільних від льоду ділянках глибокого океану.

Морський гідрофізичний інститут НАН України та Український науково-дослідний гідрометеорологічний інститут НАН України були б частиною згаданих ДІ і розширювали б свою діяльність, використовуючи їхні можливості та досвід.

EMBRC - Європейський морський біологічний центр - <http://www.embrc.eu/> як підрозділ загальноєвропейської інфраструктури, яка розбудована на основі синергій, створених в FP6 і FP7 між партнерами в рамках мережі передового досвіду та інфраструктурних ініціатив і розширює їх взаємодію (див. Marine Genomics Europe, MarBEF, EurOceans, ASSEMBLE & ESFRI Life Watch).

Інститут біології південних морів НАН України був би частиною згаданих ДІ і розширював би свою діяльність, використовуючи їхні потужності, такі як багатофункціональні океанографічні дослідні судна для проведення широкого спектру робіт (зокрема, з використанням кормового морського тралу), і розширював досвід роботи в морських дослідженнях, який підтверджується участю в різноманітних міжнародних проектах.

INSTRUCT («Комплексна структурна біологічна інфраструктура для Європи» <http://www.instruct-fp7.eu/>) з її основним центром G: Інститут біофізики Макса Планка, як очікується, стимулюватиме розвиток інноваційних технологій європейськими компаніями та їх ефективне використання дослідниками як в академічній науці, так і в промисловості в Європі.

Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології НАН України ім. Р.С. Кавецького (п. 6 Додатку 2, біомедичні науки та науки про життя) зацікавлений щодо можливості і актуальності своєї участі в INSTRUCT - ДІ як власник банку клітинних ліній з тканин людини і тварин, відомий в Україні офіційний некомерційний ресурс, присвячений збору, кріоконсервації і розподілу культур клітин людини і тварин та трансплантабельних пухлин. Колекція цього унікального банку клітинних ліній включає в себе понад 30000 зразків стандартних і оригінальних клітинних ліній, створених з нормальних і пухлинних тканин людини і тварин різних видів (щурів, мишей, хом'яків, мавпи, свині, собаки, корови, вівці, кажана, норки та інш.). Каталог містить більш як 200 клітинних ліній і пухлинних штамів. Створення системи клітин, чутливих до тестування протиракових препаратів, токсичних компонентів нанокompatивів, солей різних металів та інших токсичних агентів навколишнього середовища передбачається в рамках створення Банку клітин

BBMRI - Дослідницька інфраструктура з біобанкінгу і біомолекулярних ресурсів - <http://www.bbmri.eu/> Ця інфраструктура вже використовує більш як 10 мільйонів зразків, і оголосила своєю метою збільшення цього числа, щоб поліпшити якість, знизити фрагментацію і розширити сферу дії європейських дослідників. За її допомогою можливо було б більш повно реалізувати потенціал європейських

біомедичних досліджень. BVMRI буде постійно забезпечувати безпечний доступ до біологічних ресурсів, необхідних для медичних досліджень і розробок, спрямованих на поліпшення профілактики, діагностики та лікування захворювань та зміцнення здоров'я громадян Європи.

Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології НАН України ім. Р.Є.Кавецького (п. 6 Додатка 2, біомедичні науки та науки про життя) і Інститут фізіології НАН України ім. Богомольця (п.2 Додатку 2, біомедичні науки та науки про життя) пов'язані з Міжнародним центром молекулярної фізіології і з Унікальними банками клітинних ліній (які різняться в кожному інституті), і можуть розглядатися в якості партнера, або як елемент згаданого вище BVMRI в тому, що стосується Біобанку. Ці українські ДІ можуть доповнювати європейську ДІ шляхом доставки цих ресурсів. Також існує можливість створення спільної мережі, як BVMRI Nordic: мережі співпраці між національними біобанкінг- інфраструктурами у Північних країнах <http://www.bbmri.se/en/BBMRI-Norden/>

IRAM це міжнародний науково-дослідний інститут радіоастрономії <http://www.iram-institute.org/> . Його головна мета полягає у вивченні Всесвіту, його походження й еволюції.

Радіоастрономічний інститут Національної академії наук України є провідною науково-дослідною установою, що вивчає космос за допомогою радіоастрономії і радіофізики. Поряд з фундаментальними дослідженнями Інститут проводить прикладні високотехнологічні НДР і розробляє осцилятори і радіотехнічні системи різного застосування в мікрохвилях, міліметровому і субміліметровому діапазоні. Використовуючи свої засоби і досвід, зокрема, щодо розробки унікального обладнання, цей Інститут можна розглядати як частину IRAM, як ДІ ЄС.

Комплекс унікальних телескопів: Міжвідомчий центр колективного користування радіотелескоп РТ-22; телескоп Г. А. Шаїна розміром 2,6 м, сонячний телескоп VST-1, гамма-телескоп GT-48; супутникова система «Сімеїз-1873", яка об'єднує обладнання Кримської астрофізичної обсерваторії (п. 2 Додатку 2, астрономія, астрочастки); досвід 120 дослідників, принаймні в таких програмах, як міжнародна служба Сонця, місія ASTRON, проект SPECTRUM-UV дозволяють вважати цю ДІ важливим потенційним учасником і постійним партнером IRAM.

EISCAT_3D http://www.cwc oulu.fi/ursi2010/papers/P1_Turunen.pdf - нова можливість для іоносферних досліджень.

Вищезазначений Радіоастрономічний інститут (РАІ) Національної академії наук України представляє Україну, згідно із відповідною угодою від 2009 року, як постійний член цієї інфраструктури. Спільне використання унікального обладнання, наданого РАІ, дозволило розглядати його як частину розвитку інфраструктури **EISCAT_3D** ЄС тільки зараз.

Висновки

Даний огляд та аналіз існуючих ДІ в Україні свідчать, що в цілому належної координації між українськими ДІ та ДІ ЄС немає практично у всіх розглянутих галузях. Варто підкреслити, що у більшості європейських держав є кілька спеціальних програм, які забезпечують розвиток національних ДІ. В окремих випадках і лише останнім часом були розроблені національні «дорожні карти» в ряді європейських країн у відповідь на діяльність ESFRI. Порівняння подібних ДІ виявилися неправильним, оскільки вони засновані на зовсім різних науково-технічних структурах. Цей факт свідчить, що обмін та координація наукових знань і досвіду з приводу зазначених пунктів є ще недостатньою.

Крім того, аналіз показує, що найбільш розвиненими є ті українські ДІ, які мають постійні і усталені зв'язки, або, навіть, належать до ДІ в ЄС, і відносяться до таких галузей Матеріали підготовлено в рамках проекту VILAT-UKR (222712) Сьомої Рамкової Програми, 42 який фінансується Європейською Комісією

як навколишнє середовище, у тому числі – космічні науки та астрономія, матеріалознавство та біомедичні і біологічні науки. У той же час, не вистачає внеску, а також доступу до міжнародних споживачів і користувачів української інфраструктури в галузі енергетики, соціальних і гуманітарних наук, обчислень і обробки даних.

Тим не менше, цей огляд свідчить, що українські об'єкти в ДІ існують в більш широкому колі галузей наук, ніж вони представлені в Європі. Зокрема, тільки одна з них знаходиться в базі даних Європейського порталу з послуг, що надають дослідницькі інфраструктури. Краще сприяння українським ДІ буде заохочувати деякі інститути нарощувати залучення третіх країн і регіонів в конкурентній дослідницькій та інноваційній діяльності. Потужності щодо регіонального партнерства можуть таким чином сприяти більш збалансованому розвитку Європейського дослідницького простору і «циркуляції знань» по всій Європі, що дозволяє знизити ризик «витоку мізків».

З іншого боку, Європі також буде необхідно сформулювати умови щодо того, як взяти участь в науково-дослідних інфраструктурах України, що мають глобальне значення. Перевага такого спільного підходу дозволила б Європі діяти в якості господарюючої сторони, де технічно передові інфраструктури можуть розвиватись і залучати європейську промисловість до розбудови шляхом натурального внеску з боку України та спеціальних умов, а також у випадках, коли ця структура знаходиться поза межами ЄС.

Повна версія матеріалу представлена на сайті проекту BILAT-UKR за е-адресою:
http://www.bilat-ukr.eu/_media/Analysis_SnT_Infrastructure_Ukraine.pdf

ТЕХНОЛОГІЧНІ ПЛАТФОРМИ

Представлений аналіз виконано в рамках проекту FP 7 ЄС «BILAT-UKR» в якості одного з його завдань "Підготовчі заходи щодо створення технологічних платформ в Україні".

Одним з можливих інструментів формування і реалізації пріоритетів науково-технологічного розвитку в соціально-економічній сфері є розробка так званих «Технологічних платформ» (ТП), які широко використовуються в країнах ЄС. Мета розробки ТП полягає в тому, щоб об'єднати зусилля представників бізнесу, науки та держави під час виявлення пріоритетів довгострокового науково-технологічного розвитку; розробки стратегічних програм досліджень і їх реалізації.

«Технологічні платформи» - термін, запропонований Єврокомісією для позначення тематичних напрямків, в рамках яких сформульовано чи буде сформульовано пріоритети Євросоюзу. У рамках саме цих напрямків передбачається виділення істотних обсягів фінансування для проведення різних науково-дослідних робіт, безпосередньо пов'язаних з їх практичною реалізацією підприємствами малого і середнього бізнесу та промисловістю. Особливістю «Технологічних платформ» є їх формування, як результат потреб виробництва, як замовлення на проведення науково-технологічних робіт для досягнення цілей і стратегії стійкого розвитку сучасного суспільства.

Концепція Європейської технологічної платформи (ЄТП) була введена в документі ЄС «Промислова політика в розширеній Європі» в грудні 2002 року. Спочатку платформи розглядалися як засіб «розширення ринку співпраці між зацікавленими сторонами, а також як засіб створення довгострокового стратегічного плану науково-технологічного співробітництва, відповідаючи на всі економічні та соціальні виклики суспільства». Вони створювалися для того, щоб служити основою для визначення наукових пріоритетів, а також планів дій для певних технологій. ЄТП знаходяться на високому стратегічному рівні ЄК, оскільки сприяють визначенню майбутніх конкурсів та напрямів Рамкових програм. Політичними цілями ЄТП є наступні:

- Підтримка розробки та впровадження ключових технологій в Європі, які мають життєво важливе значення для вирішення найважливіших економічних і соціальних проблем;
- Визначення європейського погляду на розвиток та впровадження цих технологій;
- Підтримка зростаючого європейського інвестування в дослідження, наближуючи дослідження до промисловості і покращуючи ринки інноваційних продуктів.

Платформи є так званою ініціативою «знизу вгору»: учасники самі створюють платформу. Головні зацікавлені сторони залучають представників промисловості, органів державної влади, дослідницьких організацій, академічних інституцій, фінансових співтовариств (наприклад, венчурних організацій та Європейського інвестиційного банку), а також споживачів. Вони приймають рішення про створення платформи, певних тематичних служб ЄК, що забезпечують інформаційною підтримкою. Нові ініціативи можуть контактувати зі службами ЄК, які займаються оцінкою платформ за певними критеріями:

- Своєчасна розробка та впровадження нових технологій, які надалі можуть стати галузями промисловості;
- Розвиток технологій, що відповідають різним політичним цілям;

- Нові продукти та служби, засновані на технологіях, що мають високий економічний потенціал;
- Досягнення необхідних технологічних проривів для того, щоб залишатися на лідируючих позиціях у високотехнологічних секторах, які мають важливе стратегічне та економічне значення;
- Оновлення, відродження чи реструктуризація традиційних галузей промисловості;
- Взаємодія з позитивним ефектом на численні політики ЄС (промислово політику, сталий розвиток, економічні та соціальні питання, регіональну політику);
- Чіткі зобов'язання з боку промисловості та активна участь країн-членів ЄС;
- Присутність представників широкого кола зацікавлених осіб (великі промислові підприємства, СМП, неурядові організації, фінансові організації, громадські організації, країни-члени ЄС).

Як передумови для формування технологічних платформ зазвичай виділяють:

- Наявність стратегічних технологічних викликів;
- Неясність (недостатня структурованість) інтересів бізнесу;
- Недостатній вплив бізнесу на стратегічні напрямки досліджень і розробок;
- Потреба у формуванні нової наукової співпраці для вирішення стратегічних завдань;
- Множинність інструментів і каналів державної підтримки досліджень і розробок у відповідній області;
- Фрагментарність науки;
- Наявність галузевих (відомчих) бар'єрів між науковими організаціями;
- Мультидисциплінарна необхідних досліджень.

Концепція Технологічних платформ дозволяє забезпечити: вибір стратегічних наукових напрямків; аналіз ринкового потенціалу технологій; облік точок зору всіх зацікавлених сторін: держави, промисловості, наукової спільноти, органів контролю, користувачів і споживачів; активне залучення усіх країн Європейського союзу; мобілізацію суспільних і приватних джерел фінансування.

Формування «Технологічних платформ» можна розглядати як один з можливих допоміжних інструментів реалізації національних пріоритетів науково-технологічного розвитку та розвитку науково-виробничих зв'язків. При цьому деякі платформи дозволяють уточнити пріоритети в рамках існуючих інструментів державної підтримки інновацій. На основі інших формується нове науково-виробниче співробітництво, що дозволить уточнити склад і механізми бюджетних цільових програм, які реалізуються на умовах приватно-державного партнерства.

Подібний підхід у цей час активно використовується країнами Євросоюзу і покладений в основу технологічної політики ЄС на середньо- та довгострокову перспективу. Його особливість - можливість використовувати весь набір сучасних технологій управління науково-технологічним розвитком, від державних і міждержавних проектів до м'яких форм, пов'язаних з формуванням спільного бачення перспектив науково-технологічного розвитку у всіх його учасників - держави, приватних компаній, наукового співтовариства. Таким чином:

По-перше, технологічна платформа - це спосіб мобілізації зусиль всіх зацікавлених сторін - різних відомств, бізнесу, наукової спільноти для досягнення кінцевих цілей в окремих стратегічних пріоритетних напрямках.

По-друге, механізм узгодження і координації зусиль різних відомств, наукових і виробничих інфраструктур, програм розвитку регіонів тощо, які використовуються ними в рамках існуючих механізмів реалізації національної науково-технологічної політики - державних цільових наукових і науково-технічних програмах, галузевих стратегіях і програмах, корпоративних інноваційних проектах і програмах економічного розвитку і т.д. Механізм узгодження і координації через застосування технологічного картування, визначення цілей, формулювання індикаторів їх досягнення, встановлення конкретних строків і розподіл зон відповідальності між конкретними учасниками.

По-третє, спосіб реалізації ефективного приватно-державного партнерства, розвитку ідеології, закладеної в масштабних державних проектах.

«Технологічні платформи» були створені на пайовій основі за рахунок об'єднання інтелектуальних і фінансових ресурсів Євросоюзу і найбільших європейських промислових виробників з метою активізації наукових досліджень, необхідних для потреб сучасного промислового виробництва. Як правило, формування ТП ініціюється великим європейським бізнесом, різного виду галузевими об'єднаннями промислових виробників і т.п.

Основними завданнями створюваних ТП є:

- Пропаганда і просування ТП, їх цілей і завдань в Європейському суспільстві і структурах Євросоюзу;
- Розробка Стратегічного Плану Досліджень (Strategic Research Agenda) - основного документа, який обґрунтовує в яких напрямках, чому, з якими цілями і в які терміни необхідно проводити дослідження в рамках певної ТП;
- Розробка Плану впровадження (Implementation Plan / Deployment Strategy).

На сьогоднішній день в усіх напрямках Сьомої рамкової програми ЄС створено та розробляється 37 технологічних платформ. У рамках конкретної ТП, поряд з обговоренням можливого науково-виробничого співробітництва, оцінкою передумов для формування партнерств та консорціумів, розглядаються також питання навчання, стандартизації та сертифікації.

Інструмент «технологічних платформ» доцільно використовувати в тих випадках, коли інтереси бізнесу погано структуровані, вплив бізнесу і суспільства на формування та вибір стратегічних напрямів недостатній. Технологічні платформи -

це інструмент, який, в першу чергу, слугує для структуризації інтересів різних сторін в конкретних технологічно галузевих напрямках.

Ефективність інструменту ТП визначається низкою факторів: сфокусованістю на вирішенні конкретних завдань розвитку бізнесу або публічного сектора, сильному представництві бізнесу в управлінні ТП; чіткими і прозорими «правилами гри» для всіх учасників, відкритістю платформи для приєднання нових учасників.

Створюються так звані «дзеркальні» групи з представниками країн-членів ЄС і створюються зв'язки з національними технологічними платформами.

Національні «дзеркальні» групи забезпечують зв'язок між політиками на європейському рівні і політиками на національному та регіональному рівнях. Вони наближають ТП до держав-членів ЄС та регіонів з метою сприяння співробітництву. Підтримка держав-членів ЄС залежить від відносної економічної ваги і значення різних секторів промисловості, які представляють собою платформи. Зрозуміло, що значення «дзеркальних» груп та їх важливість залежить головним чином від представників країн-членів ЄС та їх прихильності, знань і ставлення до ТП. Станом на липень 2008 року 30 ТП мали «дзеркальні» групи. Кількість країн, які мають «дзеркальні» групи варіюється. Однак є тенденція до збільшення середньої кількості представників країн-членів ЄС.

Національні технологічні платформи є «дзеркалами» ТП в тому сенсі, що вони зосереджені на національному рівні, при взаємодії з європейською платформою. Метою національної платформи є координація європейських і національних амбіцій. Національні технологічні платформи (НТП) також є ефективною основою для забезпечення зв'язку між ЄС, національним і регіональним рівнями. НТП призначені для «дзеркальної» роботи платформи, забезпечуючи тим самим взаємодію та контакти з державами-членами ЄС.

Деякі ТП охоплюють кілька тематичних областей; їх називають **"змішаними ТП"**. Наприклад, технологічна платформа WATERBORNE охоплює галузі навколишнього середовища, транспорту та продуктів харчування, сільського господарства, біотехнологій. WATERBORNE залучає всіх учасників ланцюга: тих, хто будує кораблі, катери, їх системи та обладнання, тих, хто експлуатує і керує ними, тих, хто надає відповідні інфраструктури і порти, і тих, хто організовує експлуатацію ресурсів океану. Одним з висновків великої конференції щодо Європейських технологічних платформ, організованою спільно з Європейською Комісією у Відні, Австрія, 4-5 травня 2006 року в рамках Австрійського головування, було заохочення взаємодії між платформами. Метою було вирішення горизонтальних питань, обмін передовим досвідом та уникнення дублювання науково-дослідної діяльності.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ТЕХНОЛОГІЧНІ ПЛАТФОРМИ І МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Більшість ТП допомогли створити Національні технологічні платформи для вирішення завдань відповідних технологічних областей на національному рівні. У деяких ТП представники національних платформ беруть участь в усіх засіданнях, а також у процесі прийняття рішень. Дослідницькі пріоритети, які визначені різними національними платформами, залежать головним чином від різних характеристик і потреб відповідних секторів у різних країнах.

Національні ТП існують в різних формах. У більшості випадків, вони були створені слідувачи національним конкурсам, з різним рівнем залучення європейських ТП в

процес. Деякі національні ТП діють як національні філіали відповідних платформ, але інші пов'язані головним чином з їх національним урядом. Деякі країни мають дуже велику кількість національних ТП, вирішивши, що ця концепція слугує їм також для національних політичних цілей. В інших країнах, обрали обмежену кількість пріоритетів досліджень і сприяли створенню відповідної ТП.

Важливо зазначити, що існують різні підходи до поняття технологічних платформ. Наприклад, в Нідерландах дозволена діяльність платформ розглядається як засіб для тимчасового підприємства, яке закінчується, коли програма завершується. Австрія підтримує розвиток платформ у вигляді агентств, які зводять разом зацікавлених сторін в сектори, що спільно фінансуються або фінансуються урядом.

Під час створення ТП перевага надається областям, де є технологічне лідерство в Європі, або є можливість встановлювати стандарти по всьому світу. Тому існує можливість для нових ініціатив чи нових партнерів, щоб увійти в платформи. Залучення країн, які не є членами ЄС, розглядається як корисне явище, особливо для конкретних платформ, в яких взаємодія та співпраця з країнами за межами ЄС має життєво важливе значення, наприклад, в таких областях як охорона здоров'я та очищення води.

Тим не менш, **міжнародне співробітництво** є важливим питанням. Відповідно до документу ЄС щодо технологічних платформ *"технологічні платформи не повинні бути закриті від створення союзів з третіми країнами. Міжнародне співробітництво повинно розглядатися в кожному конкретному випадку на індивідуальній основі з урахуванням потенційної вигоди і необхідності взаємодії"*.

Баланс між співпрацею і надання інформації потенційним конкурентам є важким, особливо для деяких платформ. Іншими, такими як ТП Wind, міжнародне співробітництво сприймається як засіб сприяння розвитку технологій та розширення їх ринку. Не існує універсальних платформ, кожна платформа підходить до вирішення питань по-різному. Деякі платформи не розробили стратегії для міжнародного співробітництва: вони знають про свій потенціал і в деяких випадках про ризики, і планують працювати по цій темі в найближчому майбутньому.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОМІСІЇ

Європейська Комісія постійно оцінює ТП. Деякі з цих рекомендацій можуть бути застосовані для створення національних платформ. Інші стосуються міжнародного співробітництва в ТП і відображають позицію ЄС.

а. Координація міжнародного, національного та регіонального рівнів

У контексті ERA і цілей Лісабонської стратегії, держави-члени ЄС повинні підтримувати діяльність платформ, стимулюючи створення національних регіональних партнерів.

ТП повинні мати статус відкритих інноваційних платформ і повинні бути підтримані і розвинені на політичному, національному рівнях, і на рівні ЄС. Прикордонне співробітництво має також стимулюватися. Простий інструмент, який може допомогти в розвитку ТП, - сайт з базою даних організацій, зацікавлених у транскордонному співробітництві в галузі промислових досліджень.

б. Чітка концепція і цілі

ТП повинні бути зосереджені на тих областях, які можуть зробити істотний внесок у підвищення конкурентоспроможності та подолання головних економічних проблем; ТП повинні продемонструвати незмінну прихильність до відкритості та прозорості участі широкого кола зацікавлених сторін, вони повинні будувати

довгостроковий, конструктивний процес уже на ранній стадії, залучаючи МСП та громадські організації.

в. Причетність основних учасників та зацікавлених сторін

Можуть бути створені вертикальні напрямки діяльності, які концентруються на певних сегментах промисловості або конкретній групі зацікавлених сторін (наприклад, малих і середніх підприємствах або кінцевих користувачах). Їх мета повинна полягати в наданні цілеспрямованої тематичної оцінки пріоритетних тем європейських технологічних платформ у зв'язку з конкретними потребами промислового сегмента або групи зацікавлених сторін.

Особливу увагу слід звернути на участь неурядових організацій і кінцевих користувачів (споживачів). Залишається проблемою пояснити суспільству, навіщо потрібні великі інвестиції в науково-технологічну діяльність і які можуть бути потенційні вигоди.

г. Впровадження

Для того, щоб переконати представників промисловості вкладати більше грошей в науково-технологічну діяльність, ТП повинні бути націлені на результат, який сприяє інноваціям (тобто реального ринкового впровадження).

д. Зв'язки з іншими політиками та програмами

Важливо, щоб ТП виходили за рамки «технології» і були пов'язані з іншими політиками, такими як освіта, працевлаштування, конкуренція, т.і. Вони повинні бути посередниками, комунікаторами і промоутерами нових і адаптованих навчально-освітніх програм. ТП повинні підкреслити соціальний внесок і наслідки базових технологій з метою мобілізації зацікавлених сторін, таких як кінцеві користувачі та споживачі. ТП повинні вивчати можливості створення спільних дій з іншими програмами, такими як Структурні фонди ЄС та EUREKA, і зміцнювати взаємодію фінансування з національними, регіональними та європейськими схемами фінансування. Вони повинні розробити життєздатну фінансову стратегію на ранній стадії і проявляти творчий підхід у пошуку потенційних джерел державного і приватного фінансування.

Повна версія матеріалу представлена на сайті проекту BILAT-UKR за е-адресою:

http://www.bilat-ukr.eu/_media/D_4-5_FAQ_European_Platforms.pdf

Додатково на сайті проекту Ви можете ознайомитися з такими документами:

BILAT-UKR: <http://www.bilat-ukr.eu/en/124.php>

[Inventory of relevant sources of information](#)

[Several case studies of good cooperation practice in S&T](#)

[Inventory of Frequently Asked Questions on Ukrainian participation in FP7](#)

[EU-Ukrainian S&T Cooperation Internet Guide/ List of relevant sites for S&T awareness raising](#)

[Inventory of national, bilateral and Community Rules for S&T cooperation](#)

[Policy Brief for a joint funding mechanisms - the case of Twinning](#)

[Inventory of relevant inward and outward mobility programmes between Ukraine and the EU](#)

[Inventory of existing and upcoming international accessible medium and large scale S&T infrastructures in Ukraine](#)

[Inventory of existing joint and upcoming innovation oriented measures between Ukraine and the EU](#)

[Road map on innovation activities in UA and options for enhanced EU-Ukrainian innovation activities](#)

[Frequently asked question on European Technology Platforms](#)

[EU-Ukraine Association Agenda](#)

[List of EU-Ukraine association agenda priorities for 2010](#)

[EU/Ukraine Action Plan](#)

[European Neighbourhood Policy- Country Report Ukraine](#)

[ENPI Country Strategy Paper Ukraine](#)

[ENPI National Indicative Programme Ukraine](#)